

Tradicijski instrumenti u glazbenoj naobrazbi mladih na području Istre i Slavonije

Saveski, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:228447>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

MUZIČKA AKADEMIJA U PULI

JOSIP SAVESKI

TRADICIJSKI INSTRUMENTI U GLAZBENOJ NAOBRAZBI MLADIH

NA PODRUČJU ISTRE I SLAVONIJE

DIPLOMSKI RAD

PULA, 2017.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

MUZIČKA AKADEMIJA U PULI

JOSIP SAVESKI

TRADICIJSKI INSTRUMENTI U GLAZBENOJ NAOBRAZBI MLADIH

NA PODRUČJU ISTRE I SLAVONIJE

DIPLOMSKI RAD

JMBAG: 061-DG, redoviti student

Studijski smjer: Glazbena pedagogija

Predmet: Poznavanje glazbala

Mentor: doc. art. Laura Čuperjani

Pula, ____svibanj____, __2017__ godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____ Josip Saveski _____, kandidat za magistra _____ Glazbene pedagogije _____ ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Josip Saveski

U Puli, ___/_____, ___/___ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Josip Saveski dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Tradicijski instrumenti u glazbenoj naobrazbi mladih na području Istre i Slavonije koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____/____ (datum)

Potpis

Josip Saveski

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. TRADICIJSKA GLAZBA.....	3
2.1 Tradicijski instrumenti.....	3
3. RAZVOJ TRADICIJSKIH INSTRUMENATA NA PODRUČJU ISTRE	4
3.1 Aerofoni instrumenti.....	Error! Bookmark not defined.
3.2 Roženice.....	7
3.3 Svirale	8
3.4 Diple	9
3.5 Mijeh.....	10
3.6 Diple s mijehom.....	11
3.7 Šurle.....	12
3.8 Sopelica.....	12
3.9 Klarinet.....	13
3.10 Usna harmonika	13
3.11 Trieštinka.....	15
4. OSTALI TRADICIJSKI AEROFONI INSTRUMENTI.....	15
5. KORDOFONI INSTRUMENTI NA PODRUČJU ISTRE	16
5.1 Tambura na području Istre	16
5.2 Violina i viola na području Istre	17
5.3 Istarski bajs	17
5.4 Izrada bajsa.....	18
6. Gunjci	19
7. MEMBRANOFONI NA PODRUČJU ISTRE.....	20
8. INSTRUMENTI SLAVONIJE	20
8.1 Povijesni razvoj tambure.....	20
9. SAMICA	21
10. GRAĐA TAMBURE	22
11. VRSTE TAMBURA	24
11.1 Bisernica.....	24
11.2 Brač A.....	24
11.3 Brač E.....	25
11.4 Čelo.....	26

11.5 Čelo (bas).....	27
11.6 Bugarija	27
11.7 Bas	28
12. PRAVILNO DRŽANJE I NASTANAK TONA NA TAMBURI	29
13. TAMBURAŠKI ANSAMBLI	30
13.1 Komorni ansambli	30
13.2 Tamburaški orkestri	31
14. POPULARIZACIJA TAMBURE	32
15. PRISUTNOST TRADICIJSKIH INSTRUMENATA U NAOBRAZBI MLADIH	33
15.1 Izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti.....	33
15.2 Izvannastavne glazbene aktivnosti u osnovnoj školi.....	34
15.3 Izvanškolske glazbene aktivnosti	36
16. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE	38
16.1 Uvod.....	38
16.2 Metodologija istraživanja	39
17. PREDMET ISTRAŽIVANJA.....	41
18. CILJ I ZADACI	41
18.1 Rezultati	42
19. REZULTATI ANKETIRANIH VODITELJA/ICA U SKLOPU KULTURNO-UMJETNIČKIH DRUŠTAVA NA PODRUČJU ISTRE I SLAVONIJE	53
20. DISKUSIJA.....	66
21. ZAKLJUČAK	70
22. LITERATURA	72
23. INTERNETSKI IZVORI	74
24. ANKETA ZA ISTRU	77
25. ANKETA ZA SLAVONIJU	81
26. ANKETA ZA ISTRU	83
27. ANKETA ZA SLAVONIJU	86
28. SAŽETAK	91

1. UVOD

Tradicijsku glazbu vezujemo uz određeno područje ili kulturu, prenosi se usmjerenom predajom i najčešće je izvodi veliki broj članova zajednice. Nekada su se tradicijskom glazbom bavili isključivo ljudi koji nisu imali glazbenu naobrazbu. U današnje se vrijeme, pod sve većim utjecajem medija, tradicijska glazba gubi u moru različitih žanrova i stilova.

Tijekom studija Glazbene pedagogije na Muzičkoj akademiji u Puli pohađao sam kolegije Poznavanje glazbala i Hrvatska folklorna glazba čiji se sadržaji povezuju s tradicijskim instrumentima, folklornim-plesovima i običajima iz svih područja Hrvatske, a kroz kolegij Metodika i metodički praktikum imao sam mogućnost održavanja predmetne nastave Glazbene kulture i probe zbora kao oblik izvannastavnih aktivnosti. Potaknut iskustvom u osnovnoj školi i odnosom s učenicima, te učenju o tradicijskim instrumentima i običajima odabrao sam ovu temu i istraživanje kako bi ustanovio kakvo je stanje po pitanju glazbene aktivnosti sviranja i zainteresiranosti mladih za tradicijske instrumente u osnovnim školama i kulturno-umjetničkim društvima. U svojem istraživanju i anketi obuhvatio sam istarsku regiju jer sam upravo u joj pohađao petogodišnji studij, a Slavonija je bila logičan odabir, s obzirom da potječem iz tog kraja gdje sam imao prva iskustva s tradicijskim instrumentima.

Pored mnogobrojnih istarskih tradicijskih instrumenata opisan je i najrasprostranjeniji tradicijski instrument Hrvatske – tambura. Tambura ima veliki značaj jer je jedini tradicijski instrument koji se pored klasičnih instrumenata može učiti u okviru redovnog programa u mnogim glazbenim školama. Uz sve tradicijske instrumente dviju regija navedeni su ansambli u sklopu kojih se najčešće pojavljuju. Pored nastave Glazbene kulture u osnovnoj školi, mladi se s tradicijskom glazbom i tradicijskim instrumentima susreću i na izvannastavnim (glazbenim) aktivnostima, u pojedinim glazbenim školama kao i na raznim aktivnostima koje nude kulturno-umjetnička društva i druge institucije.

Za potrebe rada provedeno je empirijsko istraživanje. Anketirani su nastavnici Glazbene kulture koji djeluju u osnovnim školama i voditelji tečajeva pri kulturno-umjetničkim društvima. Cilj istraživanja bio je utvrditi kolika je zainteresiranost mladih za sviranje tradicijskih instrumenata u izvannastavnim glazbenim aktivnostima

osnovnih škola na području Istre i Slavonije. Također, kroz ankete koje su popunjavali voditelji kulturno-umjetničkih društava obje regije uvidjelo se za koje se glazbene aktivnosti vezano uz tradicijsku glazbu mladi polaznici opredjeljuju i koji se tradicijski instrumenti najviše sviraju.

2. TRADICIJSKA GLAZBA

Tradicijska se glazba pojavljuje u svim kulturama i možemo je poistovjetiti s kultom povijesnih događanja. Veliki značaj u tradicijskoj glazbi imaju narodni napjevi te tradicijski instrumenti i folklorne plesne djelatnosti koje su karakteristične za pojedine regije. Danas je tradicijska glazba najzastupljenija u kulturno-umjetničkim društvima koja njeguju folklorne plesove i napjeve, a isto tako i sviranje tradicijskih instrumenata te na taj način u raznim prigodama promiču svoju kulturu diljem svijeta. Tradicijska glazba i instrumenti postali su sastavni dio općeobrazovnog nastavnog procesa gdje se potiče stjecanje i razvijanje znanja o glazbenom naslijeđu kako regija Hrvatske tako i izvan nje. Tradicijskom glazbom potiče se sudionike nastavnog procesa kako bi poštovali i dalje promicali svoju i tuđu glazbenu kulturu te djelovali unutar svojih sredina. Upoznavanje narodnih napjeva različitih zavičajnih krajeva koji imaju povijesnu tematiku ili se temelje na lirskim pjesmama podrazumijeva ponajprije vokalnu izvedbu. Uz pjevanje se obično njeguje i folklorni ples - kolo ili plesovi u paru koji su značajni za određene događaje i blagdane. ¹

2.1 Tradicijski instrumenti

Tradicijske instrumente vežemo s grupom likovnih umjetnina jer se ističu svojim specifičnim izgledom, izrezbarenom ornamentikom karakterističnom za određeno područje. Ornamenti koje nalazimo na instrumentima mogu se pronaći i na narodnim nošnjama. Razne ukrase koji se nalaze na instrumentima vezujemo uz njihove autore, a predmeti se u današnje vrijeme predstavljaju u raznim izložbenim prostorima. Tradicijski instrumenti pripadaju cjelokupnoj kulturi nekog naroda bilo da su dio gradskog ili seoskog područja. Unutar kulturno-umjetničkih društava, tradicijski instrumenti postala su neizostavni dio folklornih plesova i pratnja zborovima gdje mlađi i stariji članovi šire i njeguju glazbenu tradiciju. Na području Hrvatske nastalo je mnoštvo tradicionalnih instrumenata na kojima je vidljiv utjecaj zapadne Europe. Prisvojeni su neki instrumenti poput harmonike, violine, trube i dr. Svi ti instrumenti u Hrvatskoj su zastupljeni i prilagođeni glazbenoj tradiciji jednog područja u kojemu je ulogu imao lokalni jezik te su zbog toga nastale određene inačice instrumenta. Vezano uz instrumente svakako treba istaknuti važnost izrađivača instrumenata čiju funkciju i uporabu određuju sami izvođači. Većina instrumenata izrađivana su od drveta koje je karakteristično za određeno područje. Na instrumentima su obično bili

¹ Dvořak Vlasta, Jeličić-Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić, Allegro 5 u glazbenom svijetu, Školska knjiga, Zagreb, 2014. str. 81.-114.

izrezbareni razni motivi, a na nekima su se nalazili inicijali samih autora. Veliku ulogu u promicanju tradicijskih instrumenata u nekom području imaju izvođači koji zastupaju instrumente na samostalnim koncertima i kulturnim događanjima što je ujedno održavalo tradiciju nekog područja. Zahvaljujući njihovim solističkim koncertima počeli su se osnivati instrumentalni ansambli, a tradicijski instrumenti svrstavali su se u određene skupine instrumenata; aerofone, membranofone, idiofone i kordofone. Uz tradicijske instrumente koji se koriste unutar predmetne nastave glazbene kulture i izvannastavnih aktivnosti javljaju se instrumenti koje koriste djeca u svrhu imitiranja zvukova iz prirode i razvijanju ritma i pokreta.²

²Miholić Irena, Vještina izrade tradicijskih glazbala danas, Muzej „Staro selo“ Kumrovec, 15. travanj- 10. svibanj, 2011. str. 3.-18.

3. RAZVOJ TRADICIJSKIH INSTRUMENATA NA PODRUČJU ISTRE

3.1. Aerofoni instrumenti

Skupinu tradicijskih instrumenata (roženice, sopelica, dvojnica, diple s rogom, diple, šurle i harmonika trieština) možemo pripojiti grupi aerofonih instrumenata gdje zvuk nastaje vibriranjem zraka unutar cijevi određenog instrumenta. Među aerofonim tradicijskim instrumentima upotrebljavaju se različite vrste instrumenata od dječjih do složenijih tradicijskih instrumenata.³

Na području Istre veliki značaj imaju tradicijski instrumenti koji potječu iz 17. stoljeća, a uz njih možemo povezati velike seoske obrte poznatih majstora. Inače, tradicionalni instrumenti koristili su se prilikom svadbenih povorki, veselja i drugih manifestacija.⁴

Na području Istre najviše se izrađivao instrument koji se sastoji od dvije cijevi, a koji nosi više naziva: diplica, vidalica, dvojnica ili sopelica. Puhački su instrumenti prevladavali na jugu Istre gdje su daljnjim postepenim razvojem došli do sjevernog dijela. Na tim se područjima sviranje i nazivi instrumenata odnose na puhanje koje podrazumijeva sve vrste instrumenata, a pod jednim nazivom instrumenta javlja se više različitih instrumenata. Pedesetih godina, roženice su doživjele veliki razvitak osnivanjem folklornih društava na području Istre. Izgradnja tradicijskih instrumenata doživjela je veliki procvat na području tradicionalne glazbe i veliki je poticaj mladim naraštajima kako bi uzdizali kulturno-glazbenu baštinu.⁵

Među starijim graditeljima roženica ističu se Miro Blažina Pikutar koji je imao vrlo vještu graditeljsku tehniku, ali ne poznaje glazbenu teoriju i notno pismo. Također, u starijoj glazbenoj izgradnji tradicionalnih instrumenata odnosno mjehova izrađenih od jareće kože ističe se Martin Glavaš Ranjo.⁶

Na Ćićariji se javlja instrument tamburica koje ima specifične razmještaje pragova na vratu. Ona pripada skupini kordofonih instrumenata gdje zvuk nastaje putem trzanja određene žice. Pragovi su smješteni na jednakim udaljenostima gdje

³ Gortan-Carlin Ivana Paula, Pace Alessandro, Denac Olga, Glazba i tradicija, Izabrani izričaji u regiji Alpe-Adria, Pula, 2014. str. 69

⁴ Marušić Dario, Piskaj-sona-sopi: svijet istarskih glazbala, Pula, Castropola, 1995. str. 7.-35.

⁵ Pernić Renato, Meštiri svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Reprezent, Buzet, 1997. str. 83-85.

⁶ Marušić Dario, Piskaj-sona-sopi: svijet istarskih glazbala, Pula, Castropola, 1995. str. 11.-14.

istim hvatom na određenim pragovima dobivamo različite intervale. Također postoji različiti položaji, a oni su na ovom instrumentu podijeljeni na uobičajeni visoki i niski položaj. Prilikom sviranja niskog položaja izvode se akordi, dok se visoki položaj koristi u svrhu kantanja i pratnje narodnih tradicionalnih plesova.⁷

Na području istarskih sela ističu se pjevači narodnih pjesama i tradicijskih instrumenata. Posebno se ističe Anton Vitasović koji u južnoj Istri svira harmoniku, ali instrument upotrebljava naopako. Na desnoj strani instrumenta svira lijevom rukom, a desnom rukom svira lijevu stranu instrumenta. Na području Poreštine je veći naglasak na vokalnoj glazbi, dok se od instrumenata najčešće upotrebljavaju roženice. U Roveriji se ističu brojni plesači, tradicionalne narodne pjesme, ali kao pratnja njihovim plesovima koriste se roženice i šurle. Na području Barbana obično se izvodi vokalna folklorna glazba na tanko i debelo, a pri samom sviranju koriste se instrumenti: mijeh, šurle i roženice. U Majčičima se, prilikom pjevanja narodnih napjeva, kao instrumentalna pratnja upotrebljavaju roženice i tutulu-šurle.⁸

Instrumenti koji su odmicali od istarske glazbeno-kulturne baštine su violina i bajs, ali brojni podaci govore da su došli sa sviračima Furlanije. Vremenom, mlađe generacije svirača prelazile su na nove tradicijske instrumente, a stariji su instrumenti ostali na korištenje starijoj generaciji. Roženice i pjevanje obuhvatile su područje Raše gdje su se koristile male roženice, ali ovaj instrument je bio podložniji promjenama intonacije. Pjevač je morao imati dobru intonaciju kako bi izveo točnu tercu u odnosu na sam tradicijski instrument.⁹

Na području južne Istre većinom su se koristili puhački instrumenti, ali kasnije se šire i na njezin sjeverni dio. „Na Bužeštini opći naziv za svirati je *sopet* (doslovno puhati), ne gledajući na to radi li se o klarinetu, violini ili bajsu. Na Bujištini, u dijelu Koparštine i na Ćićariji koristi se naziv *piskat* koji se, iako mu je doslovno značenje svirati puhaće glazbalo, primjenjuje i na violinu, tamburicu, bubanj i gitaru.“¹⁰

⁷ Pernić Renato, Meštri svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Reprezent, Buzet, 1997. str. 92.-93.

⁸ Pernić Renato, Meštri svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Reprezent, Buzet, 1997. str.13.-81.

⁹ Marušić Dario, Piskaj Sona Sopi, Svijet Istarskih glazbala, Castrpola d.o.o. Pula, 1995. str.11.-41.

¹⁰ Marušić Dario, Piskaj Sona Sopi, Svijet Istarskih glazbala, Castrpola d.o.o. Pula, 1995. str. 38

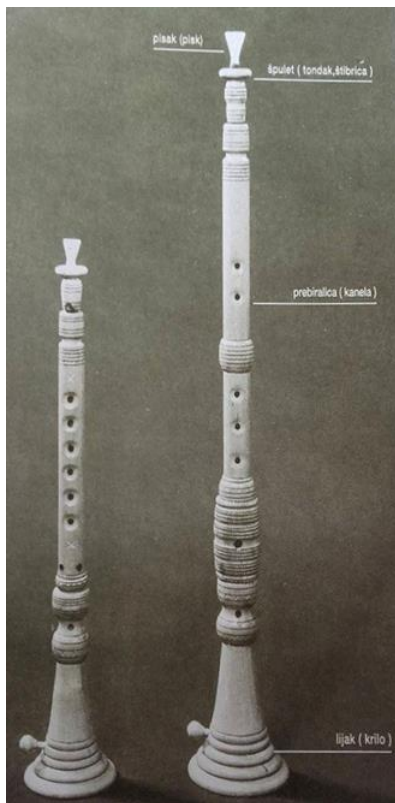
3.2 Roženice

Na području Istre pojavljuje se tradicionalni narodni instrument pod nazivom sopele ili roženice. Gledište etnomuzikologa poput Ivana Matetića Ronjgova i Slavka Zlatića jest da roženice potječu od makedonskih tradicijskih instrumenata zurla. S druge strane, neki etnomuzikolozi tvrde da ovaj instrument potječe od dvostrukog roga, ali istarski instrument tog tipa poistovjetio bi se sa šurlama. Prema tim saznanjima današnje šurle trebale bi imati naziv roženice, a samo njihovo podrijetlo pripadalo bi tradicijskom makedonskom instrumentu zurlama. Zurle su poistovjećivali s roženicama jer se isto upotrebljavaju pri pratnji plesu i komornom muziciranju. Postoje dvije vrste ovog tradicijskog instrumenta koji se razlikuje po svojoj dužini. Postoje malene roženice koje dosežu pedeset centimetara i debele roženice koje su duge oko šezdeset i pet centimetara. Unutar ovog instrumenta postoji dvostruki pisak koji omogućava sviraču izvođenje skladbe. Iz priloga (1) vidimo da je instrument izrađen od drveta, a na vrhu se očitava okrugli drveni stupić unutar kojeg dolazi pisak. Ovisno o vrsti instrumenata, kod nekih se roženica nalazi šest ili sedam rupica za prebiranje. Prebiraljka¹¹ omogućuje sviraču svirati tonove, a na nekima se nalaze rupice za glasnice. Jedna se rupica za palac nalazi na unutarnjoj strani koja je na jednakoj udaljenosti s prvom rupicom. Ovisno o veličini instrumenta, postoje omjeri rupica na velikoj roženici koje su udaljene za tri centimetra, a kod malih su omjeri manji za pola centimetra.¹² Prilikom izvođenja skladbe se na prebiraljku spaja krilo koje omogućava instrumentu bolji i prodorniji zvuk. Na samom se vrhu instrumenta, odnosno na krilu, nalazi klin koji zaštićuje pisak dok se instrument ne upotrebljava. Roženice su građene od različitih vrsta drva poput javora, oraha ili masline koje se suši dugi niz godina. U današnje se vrijeme njihova gradnja obrađuje putem električnih alata koji su potrebni za gradnju samog instrumenta. Instrument se upotrebljavao po principu komornog sastava dua, a koristi se i kao pratnja tradicijskom pjevanju. Kod jednoglasnog pjevanja, prilikom pratnje se najčešće upotrebljava jedna roženica. Mnogi svirači koriste roženice prilikom brojnih glazbenih događanja koja nisu isključivo vezana uz tradicijsku glazbu. Instrumenti su ukrašeni različitim ukrasima u obliku kruga te obojani i prelakirani različitim bojama. Po želji

¹¹ Vidi više u katalogu: Buletić Mario, Marušić Dario, Istarski tradicijski instrumenti iz fundusa Etnografskog muzeja Istre, Etnografski muzej Istre, Kerschhoffset, Zagreb, Pazin, 2014. str. 70.-71.

¹² Vidi više u katalogu: Buletić Mario, Marušić Dario Istarski tradicijski instrumenti iz fundusa Etnografskog muzeja Istre, Etnografski muzej Istre, Kerschhoffset, Zagreb, Pazin, 2014. str. 70.-88.

graditelja instrumenta, na određenim dijelovima urezani su njihovi inicijali. U davnoj se prošlosti Istre ističu poznati graditelji instrumenta visoke kvalitete, a oni su: Anton Peteh, Martin Glavaš, Ivan Pustijanac, Ivan Fonović i dr. Najpoznatiji svirači ovog instrumenta su: Petar Orlić, Dinko Miletić, Libero Vareško, Blaž Bančić i dr. U današnje se vrijeme ističu mladi graditelji, a jedan od njih je Martin Glavaš kao i Valter Primožić iz Kršana.¹³

Prilog 1. Roženice¹⁴

3.3 Svirale

Svirale su istarski tradicionalni instrument koji je rasprostranjen diljem Hrvatske i drugih europskih zemalja. Iz priloga (2) vidimo da je instrument načinjen od drveta, a ovisno o želji graditelja, neki su upotrebljavali drvo od trešnje, klena, javora i dr. Instrument se sastoji od pisaka koji su sastavljeni od mekanog drva lijeske koje je prije same izrade potrebno sušiti nekoliko godina. Za izradu ovog instrumenta potreban je alat testera kako bi se napravio odgovarajuće mjesto za umetanje piska. Instrument se sastoji od dvije cijevi koje sadrže rupice s obje strane. Na prednjoj

¹³ Pernić Renato, Meštri svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Reprezent, Buzet, 1997. str. 83.-85.

¹⁴ Prilog preuzet iz knjige: Pernić Renato, Meštri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala Buzet, Reprezent, 1997. str. 83

desnoj strani instrumenta obično se nalaze po četiri rupice, a stražnja strana sadržavala je jednu rupicu. Lijeva strana instrumenta ima tri rupice, a na stražnjoj strani jednu rupicu, a ovisno o vrsti, ponekad lijeva strana ima po četiri rupice. Stražnje rupice omogućavaju sviraču prilagoditi položaj desne ruke, odnosno palca, kako bi pravilno izvodio skladbu. Svirač otvara i zatvara rupice srednjim prstom na prednjoj strani instrumenta. Na vrhu se nalazi usnik gdje svirač upuhava zrak koji udara o bridove tih otvora kako bi nastao ton. Točnu intonaciju na ovom instrumentu određuje dužina instrumenta te udaljenost od prve do zadnje rupice. Prije izvođenja određenih skladbi, instrument nije potrebno naštimavati i možemo ga svrstati u grupu solistički sigurnijih instrumenata. Kao i kod ostalih instrumenata imamo određene tonske raspone koji omogućuju dubine melodijskih linija. Određeni tonski nizovi na instrumentu pripadaju određenom registru, stoga normalni tonski niz nazivamo niska skala. Kako bi tonovi rezonirali za oktavu više, potrebno je napuhivanje tonova i ti visoki tonovi nose naziv - ujednačeni tonski niz. Kod kombinacije registara potrebno je namjestiti usta u odgovarajući položaj - lijeva ruka svira visoku skalu, dok desna ruka nisku skalu prema intervalskom razmaku od seksti. Od istaknutijih svirača u Istri izdvajaju se: Valter Živić, Božo Žgomba, Dinko Miletić, a svoje mjesto u izradi zauzimaju Miro Blažina, Đulio Hrvatinić, Matija Glavaš te Anton Peteh.¹⁵

Prilog 2. Svirale¹⁶

3.4 Diple

Diple su tradicijski instrument koji se sastoji od dvije cijevi i ima dvostruki pisak zaštićen lijevkom kojeg nazivamo kutao. Kutao omogućuje očuvanje piskova i prolazak postepenog vibrirajućeg zraka koji dolazi u sami pisak. Instrument se izrađuje od drveta bazge i trstike, a na prednjoj strani sadrži pet rupica. Također se

¹⁵ Pernić Renato, Meštri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala Reprezent, Buzet 1997. str. 87.-90.

¹⁶ Prilog preuzet iz knjige: Pernić Renato, Meštri svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala Buzet: Reprezent, 1997. str. 88

uz instrument može upotrebljavati mijeh. Ukoliko se on ne koristi, sviranje iziskuje posebnu tehniku disanja i veliki napor. Diple se upotrebljavaju na način da izvođač kutao stavlja u usta kako bi vibrirajući zrak prolazio kroz pisak koji dolazi unutar instrumenta, a samu dužinu zraka omogućuju rupice gdje se prstima regulira koliko će proći zraka na samoj prebiraljci. Prebiraljke obično dosežu dužinu od četrdeset centimetra s istaknutim rupicama na gornjoj strani instrumenta. Obično se u prebiraljci nalaze piskovi koji ovise o broju cijevi kojima instrument raspolaže. Diple koje su dvocijevne sadrže dva piska, dok one od jedne cijevi po jedan pisak. Velik broj instrumenata pronađen je u dalmatinskom zaleđu, a najčešće su se svirali na otoku Silbi, Rabu te Olibu. Instrument se upotrebljavao za vrijeme žetve i svirala ga je obično ženska populacija. Samo sviranje podsjeća na glazbene žanrove poput rere, oijkanja, gange, a isto tako postoji povezanost između opsega instrumenta i čovjekovog glasa. U današnje se vrijeme u Dalmaciji koriste diple s jednom cijevi koja se razlikuje po čunjastom ili bačvastom kutlu. U Crnoj Gori te Bosni i Hercegovini se diple razlikuju po manjem broju rupica na instrumentu i obično se sastoje od dvije cijevi.¹⁷

Prilog 3. Diple i izrezbareni kotao¹⁸

3.5 Mijeh

Mijeh možemo poistovjetiti s gajdama i dudama kojeg mnogi Talijani Istre nazivaju pive. Mijeh se sastoji od drvene puranove kosti koja se naziva kana, koja služi kako bi svirač upuhivao zrak. Nastanak tona omogućuju dva piska na gornjoj strani koji su načinjeni od drveta trske. Na sami vrat mijeha mogu se priključiti diple, roženice koje se najčešće upotrebljavaju prilikom pratnje istarskih tradicionalnih plesova. Mijeh se izrađivao od janjeće, ovčje ili jareće kože zbog dužine i jake

¹⁷Ostojić Branislav, Peroj-Rajska baština, Inart, 2007. str. 21- 22

¹⁸ Prilog preuzet iz knjige: Ostojić Branislav, Peroj- Rajska Baština, Inart, 2007. str. 22

čvrstoće. Među poznatijim se graditeljima mijeha izdvajaju: Grga Orlić, Martin Glavaš, Jakov Skočić i dr.¹⁹

3.6 Diple s mijehom

Diple s mijehom su tradicijski instrument koji možemo svrstati u grupu pastirskih instrumenata namijenjenih veselim prigodama i pratnji folklornih plesova. Svrstavamo ga u skupinu aerofonih instrumenata jer uz mišnice imaju zračni prostor - mijeh. Sastoji se od dvije cilindrične cijevi gdje mijeh priključujemo na mišnice kako bi sviraču olakšao izvođenje tradicionalnih skladbi. Puhanjem u instrument zrak dopire do mijeha koji ulazi u dvije cijevi na bočnim stranama. Instrument se drži na lijevoj strani tijela ispod pazuha, gdje svirač potiskuje zrak kroz pisak i kotao koji dolazi do prebiraljki. Mijeh je načinjen od životinjske jareće kože²⁰, a sami otvori omogućavaju umetanje mišnica i dulca. Vrat mijeha povezan je bačvicom koja je povezana s nogom. Drveni je dulac u nekim slučajevima načinjen od životinjske kosti i predstavlja cijev instrumenta. On omogućava sviraču puhanje kako bi zrak cirkulirao kroz instrument. Za pomoć pri dugom sviranju skladbi obično se veže produžni dio koji je načinjen od gume. Ventili se nalaze na unutrašnjoj strani i onemogućuju povratak zraka iz mijeha. Zubovi su načinjeni od drveta i predstavljaju nožne otvore koji se zatvaraju rogom od jelena. Mijeh se vezuje na drvenu pločicu koja se naziva rotočka, a u drugim se krajevima Hrvatske, dulac može pronaći na početnom i srednjem dijelu rotočke. Pisak se umeće na sami vrh bačvice koji je zatvoren koljencem, dok je drugi urezan i služi kao udarni pisak.²¹

Prilog 4. Diple s mijehom²²

¹⁹ Pernić Renato, Meštri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Buzet, Reprezent, 1997. str. 86.-87.

²⁰ Pernić Renato, Meštri, svirci i kantaduduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Buzet, Reprezent, 1997. str. 86-87

²¹ Ostojić Branislav, Peroj-Rajska Baština, Inart, 2007. str. 23.-24.

²² Prilog preuzet iz knjige: Ostojić Branislav, Peroj- Rajska Baština, Inart, 2007. str. 23

3.7 Šurle

Šurle su tradicijski instrument koji dostiže veću zvukovnu glasnoću od ostalih grupa instrumenata. Kao i ostali instrumenti, u svakom području ima svoj naziv, pa ga tako u Petešljara nazivaju roženice, a u Fumetima i Majčićima tutule. Iz priloga (5) vidimo da se instrument sastoji od dvije cijevi koje su spojene s donjim drvenim dijelom koji se naziva *did*²³. Uz pomoć *did*a umećemo dvije drvene izbušene cijevi. Did pomaže sviraču upuhivati zrak, a isto tako zaštićuje jednostruki pisak koji je nalik pisku klarineta. Na desnoj strani instrumenta imamo četiri rupice, lijeva strana sadrži tri rupice, a stražnja strana po jednu rupicu. Stražnja strana instrumenta omogućuje sviraču lakšu prilagodbu ruke, odnosno palca. Jednostruki pisak izrađen je od drveta, tj. od trstike i nalazi se na *didu*, a na svakoj strani nalazi se koljenac s udarnim jednostrukim piskom. Po svojoj dužini šurle dosežu do dvadeset i jedan centimetar, a izrađuju ih graditelji dvojnica, roženica i dr. Kao istaknute svirače ovog instrumenta možemo izdvojiti: Božu Žgombu, Antona Rudmana, Romana Bošca, Antona Radetića i dr.²⁴

Prilog 5. Šurle²⁵

3.8 Sopelica

Sopelica je istarski tradicijski instrument koji se nekada upotrebljavao u središnjoj i sjevernoj Istri kao samostalni instrument prilikom folklornih manifestacija. Po veličini pripada manjim aerofonim instrumentima, a njezina dužina doseže trideset centimetara. Na prednjoj strani ima šest izdubljenih rupica, a sa stražnje se strane

²³ Vidi više u katalogu: Buletić Mario, Marušić Dario, Istarski tradicijski instrumenti iz fundusa Etnografskog muzeja Istre, Etnografski muzej Istre, Kerschhoffset, Zagreb, Pazin, 2014., str. 60

²⁴ Pernić Renato: Meštri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Buzet: Reprezent, 1997. str. 90

²⁵ Prilog preuzet iz knjige: Pernić Renato, Meštri svirci i kantaduri, Buzet: Reprezent, 1997. str. 91

nalazi po jedna rupica. Na svakoj su sopelici obično postavljeni ukrasi u obliku *lančanih prstenova* ²⁶povezanih sve do kraja instrumenta. U okolici Žminja ističe se vrhunski graditelj Anton Peteh koji je instrument poistovjećivao sa šurlama, a svoje umijeće sviranja predočavao je Drago Domazet iz Ližnjana.²⁷

Prilog 6. Sopelica ²⁸

3.9 Klarinet

Klarinet pronalazimo u istarskoj tradicijskoj glazbi među sastavima gunjaca još od 19. stoljeća gdje ima vodeću melodijsku ulogu. Instrument datira iz 18. stoljeća pod utjecajem J. C. Dennera, a zbog svojih mogućnosti instrument pronalazimo u umjetničkoj, tradicijskoj i popularnoj glazbi. U Istri možemo izdvojiti poznate izvođače: Renis Zoranda, Alfo Bernobić, Igor Buždon i dr.²⁹

3.10 Usna harmonika

Usna harmonika pojavljuje se u 19. stoljeću za vrijeme vladavine cara Huanga Tia kojeg smatraju graditeljem usne harmonike. Uz njega se javlja graditelj Christian Friedrich Ludwig Buschman koji je izradio usnu i ručnu harmoniku. U prošlom su stoljeću usnu harmoniku najviše upotrebljavali lovci, pomorci, istraživači, a kasnije je postala sve afirmiraniji instrument među populacijom glazbenika. Zahvaljujući velikim rock grupama poput The Beatlesa i Rolling Stonesa, usna je harmonika postala sastavni dio skladbi i kulturnih događanja. Svoje je mjesto dobila u klasičnoj,

²⁶ Vidi više u katalogu, Buletić Mario, Marušić Dario, Istarski tradicijski instrumenti iz fundusa Etnografskog muzeja Istre, Etnografski muzej Istre, Kerschoffset, Zagreb, Pazin, 2014. str. 22-24.

²⁷ Pernić Renato, Meštri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Buzet: Reprezent, 1997. str. 90

²⁸ Prilog preuzet iz knjige: Pernić Renato, Meštri svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Buzet: Reprezent, 1997. str. 92

²⁹ Pernić Vladimir, Istarski gunjci, Buzet, Reprezent, 2005. str. 29.-30.

popularnoj i tradicijskoj glazbi. Usna harmonika po svom izgledu pripada manjim instrumentima gdje izvođač upuhivanjem i usisavanjem zraka proizvodi ton. Najpoznatija je tvrtka u izradi usne harmonike Hohner izradila milijune instrumenata za glazbenike diljem svijeta, a posebno se ističu Sjedinjene Američke Države. Kako je vrijeme odmicalo, nastala je kromatska harmonika koju su osmislili Toots Thielemans i Stevie Wonder koja ima sklopku koja omogućava sviranje polustepena. Kasnijih godina, proizvodnja usne harmonika postaje sve manja jer su se tvornice usmjerile na proizvodnju municije zbog ratnih potreba. Po završetku rata instrument se opet proizvodi, a 1986. otvoren je muzej u Trossingenu gdje su predstavljeni različiti modeli harmonika, pa i onih iz rata. Dijatonska usna harmonika u sadrži tonove u razmaku jednog stepena, a ovisno o modelu, mogu imati od osam do dvanaest rupica. Kod sviranja bas harmonike ton nastaje upuhivanjem i ona se koristi u svrhu pratnje i nadopune ostalim instrumentima. Nastanak kromatske harmonike datira iz 1920. godine i imala je više mogućnosti nego dijatonska usna harmonika. Kod kromatskih su usnih harmonika dublji tonovi bolje zaštićeni jer su unutarnji piskovi načinjeni od plastike koja služi za zaštitu tona i instrumenta te su prekriveni papirom. Kromatske usne harmonike sadrže skupinu *Chormatica 1, 2, 3* koju koriste vještiji glazbenici, dok amateri pretežito koriste *chromette model*. Što se tiče tradicijske glazbe obično se koristi dijatonska harmonika, najčešće model *tremolo* koji služi i drugim glazbenim žanrovima.³⁰

U tradicijskoj glazbi Istre, usnu su harmoniku ponekad zamijenili trieštinom koja se koristila za svadbena i seoska veselja. Kako je usna harmonika pripala istarskim tradicijskim instrumentima na nagovor Renata Pernića, organizirani su susreti u Gračišću u veljači 1996. godine. Zahvaljujući susretima otvoren je festival pod naslovom *The Blues Organic*³¹ gdje dominiraju veliki izvođači usne harmonike koji afirmiraju *blues* glazbu.³²

³⁰ Pernić Vladimir: *Zasopimo na organi u Gračišću*, Reprezent Račić 1, Buzet, Grafomark Zagreb, 2008. str. 8-20.

³¹ Vidi više: Pernić Vladimir, *Zasopimo na organi u Gračišću*, Reprezent Račić 1, Buzet, Grafomark Zagreb, 2008. str. 117

³² Pernić Vladimir, *Zasopimo na organi u Gračišću*, Reprezent Račić 1, Buzet, Grafomark Zagreb, 2008., str. 25

Prilog 7. Usna harmonika³³

3.11 Trieštinka

Harmonika trieština pripada istarskim tradicijskim instrumentima i upotrebljava se od 1918. godine. Manje trieštine na desnoj strani korpusa imaju dvadeset pet dugmadi, a na lijevoj osam. Uz Angela Plonera izumom trieština bavio se Guido Ploner koji je napravio vlastitu radionicu za izradu trieštine, a nakon njegove su se smrti njegovi potomci nastavili baviti izradom trieštine. Kod nekih se trieština pritiskom na tipku i razvalačenjem mijeha prema van dobiva jedan ton, najčešće tonika, dok kretanjem mijeha prema unutra dominantna.³⁴

Prilog 8. Trieštinka³⁵

4. OSTALI TRADICIJSKI AEROFONI INSTRUMENTI

Zujeći disk koji dolazi od istarske riječi *brnčati* što u prijevodu znači *zujati*³⁶, također se upotrebljava u istarskim krajevima. Instrument je načinjen od običnog

³³ URL=

https://www.google.hr/search?q=usna+harmonika&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjwoazblOnMAhUEIMAKHQiKAV4Q_AUIBygB&biw=1366&bih=667#imgrc=PdfcTH4FivIUbM%3A (20. svibnja, 2016.)

³⁴ Pernić Renato, Meštri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Reprezent, Buzet, 1997. str. 95.-96.

³⁵ URL:

https://www.google.hr/search?q=trie%C5%A1tinka&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiH4_u9IenMAhUSM8AKHTIaB7EQ_AUIBygB&biw=1366&bih=667#tbn=isch&q=trie%C5%A1tina&imgrc=xi-NZm0tS3NsFM%3A (20. svibnja, 2016.)

dugmeta i konca koji obično upotrebljavaju postolari. Na dugme se unutar okruglih otvora provuče konac čijim povlačenjem dolazi do vibriranja zraka gdje nastaje zvuk zujanja. Pored ovog instrumenta istarski su svirači upotrebljavali biljke odnosno njihove listove u kombinaciji s ostalim instrumentima: violinom, basom i dr. Biljni se list obično upotrebljavao kao efekt prilikom izvođenja skladbi, a njegov zvuk možemo poistovjetiti s klarinetom. Za potrebe sviranja najčešće se koristio list od lovora koji su prislonili na obje usne gdje je zrak dopirao do rubova gdje nastaje zvuk. U proljetno je vrijeme nastao instrument piskalo koji se izrađivao od svježih grana. Sama se kora odvajala od drveta kako bi se dobila cijev. Upuhivajući zrak prema rubovima cijevi obično se dobivao zvuk, a sama dužina drveta omogućavala je određenu visinu tonova. Još jedan instrument pod nazivom zvizdalo sastojao se od grana koje su se obično prerezale i umetao se obični papir. Instrument se držao rukama prislonjen na usne, a sviračevim upuhivanjem zraka dolazilo je do titranja lista koji je proizvodio zvuk.³⁷

5. KORDOFONI INSTRUMENTI NA PODRUČJU ISTRE

Na prostoru Istre pojavljuju se kordofoni instrumenti kod kojih zvuk nastaje trzanjem i povlačenjem gudala preko žice. Povlačenjem gudala ili trzanjem nategnute žice preko rezonatora nastaje zvuk. Obično su kordofoni instrumenti podijeljeni na jednostavne, gdje pripada trščana violina. Također, složenim kordofonim instrumentima pripadaju violina, bajs, viola, tambura i dr.³⁸

5.1 Tambura na području Istre

Samim prodorom Turaka na Balkan, tambura se proširila na Kosovo, Bosnu i Makedoniju. Brojnim širenjem došla je do Hrvatske gdje vremenom doživljava svoje promjene. U sjevernom dijelu Istre, od 16. stoljeća tradicijski instrument tambura upotrebljavaju Istrorumunji na Ćićariji.³⁹ Prilikom njezine gradnje, obično drvo šestila ili javora mora se sušiti četiri ili pet godina. Na gornjem se dijelu instrumenta nalazi izdubljeni korpus gdje su pričvršćene kobilice na kojima stoje nategnute žice. Na sami se korpus nadovezuje ravna hvataljka na kojoj se nalazi dvanaest pragova koji su na udaljenost oko tri centimetra. Ista udaljenost omogućava netemperirani tonski

³⁶ Vidi više: URL: <http://www.brumgnach.us/uploads/ICIE%20Rev3%20final.pdf> (4. svibnja, 2016.)

³⁷ Marušić Dario, Piskaj-sona –sopi: svijet istarskih glazbala, Pula, Castropola, 1995. str. 76.-82.

³⁸ Marušić Dario, Piskaj sona-sopi: Svijet Istarskih glazbala, Pula, Castropola, 1995. str. 63

³⁹ Marušić Dario, Piskaj sona-sopi: Svijet Istarskih glazbala, Pula, Castropola, 1995. str. 64-67.

niz na instrumentu. Uz to se koristi trzalica koja se izrađuje od kore trešnje. Instrument se upotrebljavao pri plesanju i solističkom izvođenju, ali ne koristi se prilikom bugarenja. Također su se na području Ćićarije sviranjem na tamburi bavili Frane Šverko, Lojzo Cerin, Anton Ujčić, a u samoj izradi izdvojili su se Grga Šverko, Josip Grpc, Guštin Poropat i dr.⁴⁰

Prilog 9. Tambura ⁴¹

5.2 Violina i viola na području Istre

U istarskoj se tradicionalnoj glazbi ističe i violina. Prilikom sviranja gudaalom, potezi su vrlo kratki i precizni, dok je gudało druge violine veće težine i manjih je dimenzija. Gornji je dio gudała obično upotrebljavala prva violina, dok se violina koja je služila kao pratnja koristila donjim dijelom gudała. Među gudačke istarske instrumente možemo izdvojiti violu koja se rijeđe upotrebljavala, ali je služila kao pratnja. ⁴²

5.3 Istarski bajs

Istarski bajs po svom optičkom izgledu možemo usporediti s violončelom, ali po svojim dimenzijama razlikuje se od violončela. Prije 150 godina u Istri se pojavio

⁴⁰ Pernić Renato, Meštri Svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Buzet, Reprzent, 1997. str. 92.-93.

⁴¹ Pernić Renato, Meštri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Buzet, Reprzent, 1997. str. 93

⁴² Marušić Dario, Piskaj-sona-sopi, Castropola, 1995. str. 68.-72.

bajs, a u izradi ovog kordofonog instrumenta isticao se Otavio Štokavac. Instrument se sastoji od dvije žice koje se nazivaju kantine, a ton nastaje povlačenjem gudala preko obje žice. Prva žica ima veću širinu jer sadrži dublje tonove, dok se druga koristi prilikom izvođenja visokih tonova. Žice se izrađuju od životinjskih crijeva koja se suše nekoliko tjedana, a potom se spremaju za premazivanje i peglanje kako bi poslužile u glazbene svrhe. Cjelokupni je instrument načinjen od drveta kao i samo gudalo na kojemu se nalaze strune od konjske vlasi. Gudalo se s jedne strane drži palcem, dok ga ostala četiri prsta pridržavaju s druge strane. Povlačenjem gudala preko određene žice nastaju vibrirajući titraji koji dolaze uz pomoć dužeg konjića do rezonantne kutije. Unutrašnjost bajsa obično nazivaju *duša*, a načinjena je od smreke koja se nalazi između gornjeg i donjeg dijela ploče. Njezina je funkcija preuzimanje donje nožice konjića. Otvori na bajsu (u obliku slova f) stvaraju jači intenzitet zvuka a veliku ulogu ima jačina stijenke i samo dno instrumenta. Također, ploča treba biti jače debljine kako bi podnijela pritisak te zadržala zvučne valove.⁴³

Prilog 10. Bajs⁴⁴

5.4 Izrada bajsa

Bajs se izrađuje od suhog održavanog drveta trešnje, a u prošlosti su ga izrađivali stolari u osobnim radionicama. Izrađivači bajseva većinom su unutar instrument označavali svojim inicijalima po uzoru na graditelje violina. Postoji vrlo malo informacija o starinskim bajsevima i datumi proizvodnje bajseva nisu detaljno istraživani. Istaknuti graditelj Ninin Makovac rodnom iz Gornje Bujštine, izrađivao je bajseve te violine koje su se prenosile usmenom predajom. Obično su očevi u obiteljima podučavali sinove svirati i graditi instrumente. Veliki istaknuti graditelj

⁴³ Pernić Vladimir, Istarski gunjci, Buzet, Rerezent, 2005., str. 19-21.str.

⁴⁴ Pernić Renato, Meštiri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala, Buzet, Rerezent, 1997. str. 94

bajseva je Otavio Štokavac, rodom iz Grožnjana. Na jednoj od promocija 1999. godine ističe se njegovih dvanaest bajseva koji se razlikuju po svom drvenom materijalu. U Draguču se 2003. godine proslavio novom izradom bajseva gdje je nakon toga dobio naziv istarski Stradivari. Prije svake izvedbe, bajs se naštimava po kvartnom načinu (B-F) kako bi se prilagodio ostaloj grupi instrumenata: harmonici, trištini, violini i klarinetu. Bajs obično služi kao podloga plesovima i najčešće izvodi tonove harmonijske pratnje (tonika-subdominanta-dominanta). U današnje se vrijeme bajs rjeđe upotrebljava, a zamijenila ga je bas gitara.⁴⁵ Od devedesetih se godina u Istri održavaju susreti izvođača na bajsu za što je zaslužan Emil Zonta i Renato Pernić. Na samom susretu u Motovunu odazvalo se desetak bajsista koji su doveli ostale izvođače - violiniste, harmonikaše i klarinetiste. Kasnije su se susreti bajsista prebacili u Buzet i nazivaju se *Z bajsom po Subotini*. Na susretima sudjeluju svirači svih generacija kao i svirači iz drugih susjednih zemalja.⁴⁶

6. Gunjci

Na područjima zapadne i središnje Istre nastale su glazbene skupine gunjci koje su izvodile razne istarske tradicionalne skladbe, a saznanja govore da su gunjci došli iz njemačkih područja. Sam naziv možemo povezati s gudačkim instrumentima gdje se zvuk dobiva povlačenjem gudala preko žica, dok su se njihovi sastavi obično sastojali od bajsa, violine, klarineta te trištine. U početku formiranja sastava svirali su samo violina i bajs, a kasnije se priključio klarinet gdje je imao glavnu ulogu u melodijskome izlaganju. Kao prateći instrument koristila se violina, dok je bajs svirao duboku dionicu. Daljnim se napretkom unutar gunjaca pridružila harmonika triština. Kako je glazbeni sastav dobio nove članove, istarski su gunjci sve više svirali na glazbenim folklornim manifestacijama, veseljima te gradskim zabavama. predstavnika u selu i tamo bi zaplesali folklorne plesne korake. U istarskim je područjima svako selo imalo po jedan sastav gunjaca koji je bio zadužen za glazbeno-kulturna događanja. U drugim dijelovima Hrvatske unutar ovakvih sastava počeli su se priključivati instrumenti cimbale, flaute, žvegla, dok su veliku ulogu i dalje imali gudački instrumenti. Glazba i sastavi gunjaca nisu doprinjeli do sjevernijih dijelova, dok su većinom svirači bili podrijetlom Talijani, Slovenci i Hrvati. Kao

⁴⁵ Pernić Vladimir, *Istarski Gunjci*, Buzet, Reprezent, 2005., str. 22-25.

⁴⁶ Pernić Vladimir, *Istarski Gunjci*, Buzet, Reprezent, 2005., str. 33-45.

glazbenici, svoje su skladbe svirali po sluhu bez notnog zapisa, dok su uzastopnim izvođenjem skladbe ubacivali razne glazbene elemente i improvizacije.⁴⁷

7. MEMBRANOFONI INSTRUMENTI NA PODRUČJU ISTRE

Istarskim tradicijskim instrumentima pripadaju instrumenti u kojima zvuk nastaje udaranjem i trzanjem vibrirajuće membrane. Prema općoj podijeli, dijele se na strugajuće bubnjeve, udarne bubnjeve i mirlitone. U istarskoj tradicijskoj glazbi pod strugajuće bubnjeve pripada lančani bas koji se naziva brunda, tj. mrgudalo. Instrument je načinjen od drveta trske oko kojeg se nalazi zamotani mjehur koji podsjeća na istarski mijeh. Na cijev instrumenta obično se vezala omča koja je prolazila kroz membranu i vezana je na donji dio instrumenta. Kruženjem omče oko iste osi došlo bi do doticaja s donjim dijelom instrumenta gdje bi drvo trske proizvodilo zvukove. Od udarnih se bubnjeva upotrebljavao veliki i mali bubanj u limenoj glazbi i različitim glazbenim ansamblima. Upotrebljavao se kao ritamska pratnja plesovima i narodnim istarskim običajima. Uz njega se na području Galižane ističe def, čiji izgled nalikuje na krug na kojemu se nalazi pet pločica. Skupini mirlitona pripadaju instrumenti (predmeti) koje ljudi upotrebljavaju u svakodnevnom životu. Pripadaju istarskim tradicijskim instrumentima i najčešće su zamjena i nadopuna za instrument u određenom ansamblu. Postoje mirlitoni s neposrednim djelovanjem, kao primjerice češalj s papirom koji se u Istri većinom koristi u područjima Huma i Labušća. Na češalj se postavi nategnuti duhanski lagani papir koji pri vokalnem izvođenju krene vibrirati. Instrument kazoo pripada u mirlitone s posrednim djelovanjem i rasprostranjen je na području Lopara i Gradinje. Obično se koristi trska koja se guli alatom do opne, a nakon toga se pjevanjem postiže vibriranje opne te tako nastaje zvuk.⁴⁸

8. INSTRUMENTI SLAVONIJE

8.1 Povijesni razvoj tambure

Postoje mnoga mišljenja o podrijetlu tradicijskog instrumenta tambure. Povijesničar Josip Andrić i etnomuzikolog Franjo Kuhač izdvajaju dvije tvrdnje o

⁴⁷ Pernić Vladimir, Istarski Gunjci, Buzet, Reprezent, 2005., str. 13-17.

⁴⁸ Marušić Dario, Piskaj-sona-sopi, Castropola, 1995. Pula, str. 58-62

podrijetlu ovog instrumenta. Povjesničar Josip Andrić nalaže da je tambura došla još s Turcima prije dolaska južnih Slavena, dok Kuhač smatra da je instrument došao s Hrvatima. Također, sličan se instrument pojavio i kod Sumerana kojeg su nazivali Pantur, dok se na Kosovu pojavio instrument čitelija koji je nastao nakon harfe. Zahvaljujući raznim kulturnim pokretima nastale su ostale trzalačke skupine: gitara, mandolina, balalajka i dr. 1670. godine pisanim oblicima zabilježeni su dokazi o uporabi tambure od kojih se ističe svirač Ilija Smiljanić. Zadnja istraživanja nalažu da je tambura došla iz bosanskih krajeva putem slavonskih šokaca koji su je prenijeli u Bačku, Srijem i Slavoniju gdje je kasnije postala afirmirani instrument tih područja. Povijesni putopisi N. Nicolaia iz 1551. godine govore da su tamburu prvi upotrebljavali janjičari u Carigradu. Veliki je utjecaj tambura imala u Slavoniji gdje je spominju književnici Matija Antun Reljković i Andrija Kačić Miošić u svojim književnim djelima.⁴⁹

9. SAMICA

Instrument koji je zahvaljujući turskim osvajanjima došao u Slavoniju svrstavamo u grupu kordofonih instrumenata. U tim počecima nastajanja instrumenta, Hrvati su instrument prozvali samica, a kasnije su daljnjim razvojem nastale ostale tambure koje su se upotrebljavale u različitim prigodama.⁵⁰

U Slavoniji je samicu upotrebljavao seoski narod na pašnjacima gdje su se izvodile razne pjesme nakon cijelodnevnog rada. Prednja strana samice ima oblik kruške s dugim vratom na čijem se vrhu nalaze čivije koje pomažu pri zatezanju žica. Kako bi se samica lakše naštimala, koristile su se čivije načinjene od drveta. Na instrumentu su žice postavljene okomito i ugođene su po intervalskom razmaku kvarte. Prečnice su u početku bile drvene i nalazile su se na vratu instrumenta poredane dijatonski. Daljnjim razvojem instrumenta, izrađivači su za potrebe prečnica počeli upotrebljavati žice od čelika. Kao i ostali kordofoni instrumenti samica sadrži glasnjaču koja je uglavnom načinjena od drveta višnje, šljive, lipe i dr.⁵¹

⁴⁹ Ferić Mihael: Hrvatski tamburaški brevijar, Zagreb:Udruga za promicanje hrvatske kulture i baštine Šokadija, 2011., str. 22-25

⁵⁰ Ferić Mihael: Hrvatski tamburaški brevijar, Zagreb:Udruga za promicanje hrvatske kulture i baštine Šokadija, 2011., str. 30

⁵¹ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011., str.11-12

Desnom se rukom obično koriste prve dvije žice na kojima se izvodi melodija skladbe, dok se druge dvije žice upotrebljavaju kao harmonijska pratnja. Lijeva ruka svira sa svih pet prstiju po vratu instrumenta. Sa većim rasprostranjivanjem tambure, samica je sve manjoj uporabi, ali njezine zvuke, originalna i priređivana djela možemo čuti unutar kulturno umjetničkih društava, smotrana i dr. Uz to, za sve ljubitelje ovog instrumenta, na svakom nastupu tamburaškog orkestra HRT-a mogu se čuti i vidjeti tradicionalni folklorni plesovi i tradicijske slavonske pjesme u pratnji samice.⁵²

Prilog 11. Samica⁵³

10. GRAĐA TAMBURE

U Hrvatskoj instrumenti većinom imaju hrvatske nazive: bisernica, brač, čelo, bugarija, berde, a spomenuti instrumenti ujedno čine i sastav tamburaškog orkestra. U istočnoj se Slavoniji obično koriste latinski nazivi instrumenata, npr. primaš, primašica, dok se u zapadnom dijelu Hrvatske i Vojvodini koriste njemački i mađarski nazivi. Tambura pripada grupi kordofonih instrumenata u kojima zvuk nastaje

⁵² Ferić Mihael, Hrvatski tamburaški brevijar, Zagreb:Udruga za promicanje hrvatske kulture i baštine Šokadija, 2011. str. 36.-37.

⁵³ Prilog preuzet: URL=

https://www.google.hr/search?q=SAMICA&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj_upWYx_vNAhVCbh_QKHU-KB-YQ_AUICCGB&biw=1366&bih=667#tbn=isch&q=instrument+samica&imgrc=qG7Y-q6rtZlqpM%3A
(18. SRPNJA, 2016.)

vibriranjem nategnute žice, a zbog upotrebe trzalice, instrument pripada i trzalačkim instrumentima.⁵⁴

Kod svih je tambura prednja strana instrumenta većinom kruškolikog oblika, a razlikuju se po držačima žica i dužini vrata. Glavni dio tambure je drveni trup koji je načinjen od oraha, kruške ili javora, a sam je trup na središnjem dijelu instrumenta izdubljen. Unutar tog otvora nalazi se glasnjača koja pridonosi boljem zvuku prilikom titranja žica, a gradi se od smrekovine. Kao zaštitni sloj dolazi drvo koje štiti od udaraca trzalice prilikom izvođenja skladbi. Srednji dio instrumenta čini dugi vrat koji je na gornjem dijelu ravnog oblika, a na donjem dijelu blago zaobljen. Na srednjem dijelu instrumenta nalazi se vrat s hvataljkom na kojem se nalaze prečnice koje imaju kockasti oblik i napravljene su od čelika. Trzanjem žica desnom rukom pomoću trzalice i pritiskom prstima lijeve ruke po prečnicama nastaje ton. Na kraju vrata nalazi se kobilica koja je poveznica između vrata i glave instrumenta. Kobilica se izrađuje od goveđe kosti i na njoj se nalaze šupljine koje omogućuju prolazak žica. Na čivije se omotavaju žice koje idu preko cijelog instrumenta i pričvršćuju se na zapinjače. U izradi tambure se prilikom odabira materijala ističe javor rebraš.⁵⁵

Prilog 12. Bisernica i trzalica⁵⁶

⁵⁴ Ferić Mihael, Hrvatski tamburaški brevijar, Zagreb: Udruga za promicanje hrvatske kulture i baštine Šokadija, 2011. str. 20

⁵⁵ Ferić Mihael, Hrvatski tamburaški brevijar, Zagreb: Udruga za promicanje hrvatske kulture i baštine Šokadija, 2011. str. 20

⁵⁶ Prilog preuzet :

URL=https://www.google.hr/search?q=slika+tambure+i+trzalica&espv=2&biw=1366&bih=667&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwib-5azxPvNAhXFvRoKHfgTAqUQ_AUIBigB#imgrc=DvRm56-ewTcHuM%3A (18. SRPNJA, 2016.)

11. VRSTE TAMBURA

Postoje mnogi modeli tambura koji se razlikuju po svojoj veličini i načinu držanja instrumenta. U nastavku rada opisani su instrumenti: bisernica, brač A, brač E, čelo, čelo (bas), bugarija i bas.

11.1 Bisernica

Bisernica pripada grupi najmanjih instrumenata unutar nekog ansambla, a ima intenzivan i resak zvuk. Na instrumentu su žice ugođene u prvoj i drugoj oktavi na tonovima h1, cis1, fis1, e2. Pored instrumenta basa, bisernica dominira svojim kruškolikim oblikom i na prednjem dijelu instrumenta ima pet žica, a prilikom sviranja upotrebljava se trzalica koja je najčešće izrađena od kravljeg roga, paunova pera ili plastike. Instrument se gradi od drveta javora ili višnje, a ističe se graditelj iz Sente, Lajoš Bocan. Prilikom zapisa u partiturama, tonovi se bilježe u violinskom ključu i zvuče oktavu više.⁵⁷ Kod uporabe trzalice koristi se palac uz koji pomaže kažiprst, a ponekad se upotrebljava i srednji prst. Prilikom držanja instrumenta dio se oslanja na tijelo odmah kod rebara, a desnom rukom uz pomoć podlaktice pridržava se kraj instrumenta. Lijevom rukom pridržavamo vrat instrumenta u kojemu palac i ostatak prstiju drže instrument.⁵⁸

Prilog 13. Bisernica⁵⁹

11.2 Brač A

Pripada skupini tambura koje se mogu usporediti s instrumentom gitarom, a instrument se najčešće gradi od smreke, javora, višnje i dr. Za izradu prednje strane

⁵⁷ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 21-22

⁵⁸ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 37-40

⁵⁹ Prilog preuzet:

URL=https://www.google.hr/search?q=bisernica&tbm=isch&imgil=iV46_aQ9YuZ0eM%253A%253BTK_qSkE_VfGzKM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.yotke.hr%25252Fhr%25252Fcremona_3.php&source=iu&pf=m&fir=iV46_aQ9YuZ0eM%253A%252CTK_qSkE_VfGzKM%252C_&usg=__gM9hO0TSNMh0oXvCQ-LraE0Rvio%3D&biw=1366&bih=667&ved=0ahUKEwil0arDlcvNAhXMNxxQKHaeE0DHcQyjcIPA&ei=VqlyV6XOOMzvUKHpsLgH#imgsrc=iV46_aQ9YuZ0eM%3A (28. LIPNJA, 2016.)

instrumenta graditelji su upotrebljavali drvo javora, dok je za stražnju strana korištena smreka. Na prednjoj strani instrumenta nalazi se po pet žica, a prve su dvije žice udvojeni tonovi kao i kod bisernice. Instrument sadrži prvu i drugu oktavu čije žice idu od tona fis1 do cis 2 i poistovjećuje se s opsegom ženskog glasa.⁶⁰ Prilikom sviranja izvođač obično sjedi na stolici, desna noga pridržiava desni dio instrumenta, a lakat desne ruke prelazi preko instrumenta. Cjelokupna lijeva ruka drži vrat, palcem se pridržiava gornji dio vrata, dok ostali prsti pridržiavaju donji dio instrumenta.⁶¹

Prilog 14. Brač A⁶²

11.3 Brač E

Oblik instrumenta možemo poistovjetiti s gitarom, a po svojoj veličini dosta je veći od brača A. Prema modelu iz priloga (15), vidimo da se sastoji od prednje i stražnje daske koje su obično izrađene od drveta jele, javora i dr. Prilikom upotrebe instrumenta u ansamblima, treća dionica brača naziva se treći basprim, a tonски opseg mu je od CIS do e1. Također, javlja se istaknuti graditelj Karoly Kudlik, čije su instrumente upotrebljavali vješti poznati tamburaški umjetnici.⁶³

⁶⁰ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str.24

⁶¹ Leopold Siniša, Tambura u Hrvata, Zagreb, Hrvatska, 1995. str.25

⁶² Prilog preuzet:

URL=

https://www.google.hr/search?q=bra%C4%8D+e&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjMhL_vmcvNAhXKuhQKHdTEDy4Q_AUICCGB&biw=1366&bih=667#imgrc=0UH-s9B2G2DI5M%3A (28. LIPNJA, 2016.)

⁶³ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 26

Prilog 15. Brač E⁶⁴

11.4 Čelo

Čelo je vrsta tambure koja je po svojoj veličini, gradnji i obliku ista kao bračevi, ali u ansamblu upotpunjuje basovsku dionicu. Izgradnja ovog instrumenta započela je 1954. godine kada se ističe Lajoš Bocan. Na prednjoj strani nalaze se četiri žice koje su ugođene u razmaku intervala kvarte. Za čelo su pisane originalne solističke skladbe, a instrument se može poistovjetiti s muškim glasovima. U skladbama za čelo dionica je najčešće zapisana u F-ključu.⁶⁵

Prilog 16. Čelo⁶⁶

⁶⁴ Prilog preuzet: URL=

https://www.google.hr/search?q=bra%C4%8D+e&espv=2&biw=1366&bih=667&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi2-OmYmsvNAhVLuhQKHepVCb0Q_AUIBigB&dpr=1#imgrc=Eed5gtG3Xyin-M%3A (28. LIPNJA 2016.)

⁶⁵ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 28.-29.

⁶⁶ Prilog preuzet: URL= https://www.google.hr/search?q=%C4%8Delo+tambura&tbm=isch&imgil=rtZp3-F-aMBPtM%253A%253BQic0sjiNEzhclM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.tambura.com.hr%25252FSta%25252Finstrumenti.html&source=iu&pf=m&fir=rtZp3-F-aMBPtM%253A%252CQic0sjiNEzhclM%252C_&usg=__3eEk2sjsQmNHpbmcSfczfOBg-J4%3D&biw=1366&bih=667&ved=0ahUKEwiQuNio4_zNAhXFShQKHcNaC1wQyjcLg&ei=IKuMV5CeDMWVUcO1reAF#imgrc=rtZp3-F-aMBPtM%3A (18. SRPNJA, 2016.)

11.5 Čelo (bas)

U većim se ansamblima upotrebljava čelo bas koji je sličan basu, ali se prilikom sviranja upotrebljava u sjedećem položaju. Instrument pridržavaju obje noge u uspravnom položaju, dok se na tlo oslanja metalnom nožicom koja se nalazi na donjem dijelu instrumenta. Tonski opseg instrumenta obuhvaća veliku i malu oktavu, a žice su poredane od FIS do a. U partituri se notni tekst zapisuje u bas ključu.⁶⁷

Prilog 17. Čelo (bas)⁶⁸

11.6 Bugarija

Bugarija je vrsta tambure koja se upotrebljava u svim ansamblima. Ponekad je u ulozi izlaganja glavne melodijske linije, ali najčešće se upotrebljava u svrhu ritamske i harmonijske podloge. Po svojoj je dužini veća od brača, ali se po načinu sviranja i gitarskom obliku može poistovjetiti s bračem. Njezin je zvuk vrlo prodoran i prilikom orkestralnog muziciranja najčešće se koriste dvije dionice koje se nazivaju bugarija E i A.⁶⁹

⁶⁷ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 30

⁶⁸ Prilog preuzet: URL=

https://www.google.hr/search?q=%C4%8Delo+bas&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj6p6jqm8vNAhXBWRQKHRFIB9kQ_AUICCGB&biw=1366&bih=623#imgsrc=huu8JIWEvEECCM%3A (28. LIPNJA, 2016.)

⁶⁹ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe: Osijek, 2011. str. 31

Prilog 18. Bugarija⁷⁰

11.7 Bas

U tamburaškom ansamblu se po veličini ističe bas, a mnogi ga zbog sličnog izgleda miješaju s kontrabasom. U ansamblu je bas temeljna harmonijska i ritamska podloga, a dionica se zapisuje u bas ključu i zvuči za oktavu niže. Instrument je načinjen od drveta javora, višnje, a na dnu instrumenta nalazi se uspravna metalna nožica koja se oslanja na pod kako bi instrument stajao u uspravnom položaju. Izvođač obično drži instrument u stojećem položaju pomoću lijeve ruke, a prsti dodiruju žice po prečnicama. U desnoj se ruci obično drži trzalica koja je veća od trzalica ostalih tambura.⁷¹

Prilog 19. Bas⁷²

⁷⁰ Prilog preuzet: URL=

https://www.google.hr/search?q=bugarija&tbm=isch&imgil=9148xvt9bXtcnM%253A%253BRsxdK4tvtUMnKM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.yotke.hr%25252Fhr%25252Finstrumenti%25252Ft-cetveroglasne.php&source=iu&pf=m&fir=9148xvt9bXtcnM%253A%252CRsxdK4tvtUMnKM%252C%252E&usg=_wSeY8kvL3aT4fBcJflhc6f5VXSE%3D&biw=1366&bih=667&ved=0ahUKewi1zdgMn8vNAhVBSRQKHVFVA74QyicIMg&ei=YLNyV7WdLMHiUoGrifAL#tbn=isch&q=bugarija&imgrc=Zo7M0LLQ7tcXWM%3A (30. LIPNJA, 2016.)

⁷¹ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 35.-36.

⁷² Prilog preuzet: URL=

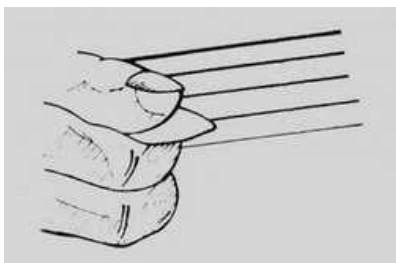
https://www.google.hr/search?q=BAS+TAMBURA&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKewilv6vwo8vNAhUEOhQKHeN-D6IQ_AUICCGB&biw=1366&bih=667#imgrc=UGN2xfKKHPzJOM%3A (28. LIPNJA, 2016.)

12. PRAVILNO DRŽANJE I NASTANAK TONA NA TAMBURI

Tambure poput bisernice i basa obično se upotrebljavaju u stajaćem položaju, dok se brač, bugarija i čelo sviraju u sjedećem položaju⁷³. Kod bisernice se cijeli trup instrumenta naslanja na tijelo u blizini rebara. Desna se ruka naslanja na samo tijelo instrumenta, a unutar skupljene šake dolazi trzalica koju pridržavaju palac i kažiprst. Kako bi izvođač svirao pravilno i opušteno, zglibom se napravi lagani pregib prema gore, dok kažiprst i palac drže trzalicu. Kod bas tambure, lijevom se rukom drži vrat u kojem su prsti u ispruženom položaju, a trećim se prstom obično svira žica koja dodiruje prečnicu.⁷⁴

Prilog 20. Položaj obje ruke na tamburi⁷⁵

Prilog 21. Držanje trzalice⁷⁶

⁷³ Njikoš Julije Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 37.-40.

⁷⁴ Leopold Siniša, Tambura u Hrvata, Golden Marketing, Zagreb, 1995. str. 25.-28.

⁷⁵ PRILOG PREUZET:

URL=http://www.znanje.org/i/i25/05iv06/05iv0620/skola_basprima.htm#DRŽANJE_INSTRUMENTA (18. SRPNJA, 2016.)

⁷⁶ PRILOG PREUZET:URL=

http://www.znanje.org/i/i25/05iv06/05iv0620/skola_basprima.htm#DRŽANJE_INSTRUMENTA (18. SRPNJA, 2016.)

13. TAMBURAŠKI ANSAMBLI

13.1 Komorni ansambl

Tambura se, kao i svi instrumenti, pojavljuje kao koncertni instrument, ali i unutar komornih ansambala. U glazbenom repertoaru tamburaških komornih sastava može se naći klasična glazba, tradicijska glazba, estradna glazba i dr. Kad se tambura pojavljuje u duo ansamblu obično surađuje s ostalim instrumentima i mnoge su skladbe priređene za takve sastave. U duo-sastavu se tambura počela pojavljivati s klavirom, glasom i harmonikom. Tamburaški duo-sastavi obično se natječu na brojnim regionalnim i državnim natjecanjima u kategoriji za komorne sastave (*Međunarodno natjecanja tamburaša*⁷⁷, *XXI. Lions Grand Prix - Međunarodno natjecanje glazbene mladeži, Zagreb*⁷⁸).

Tambura se može pojaviti i u triju koji čine bisernica, brača i bugarija. Bisernica obično ima vodeću melodijsku ulogu dok brač nadopunjuje bisernicu. Bugarija ima vrstu ritamske pratnje, ali se može ravnopravno nadopunjavati dionicom bisernice i brača. Također se može pojaviti u kombinaciji s ostalim instrumentima: harmonikom, klavirom, glasom. Tambura se pojavljuje i u tamburaškom kvartetu koji se sastoji od dvije dionice brača, bugarije i basa. Ovisno kako skladbe nalažu, dionice brača imaju ulogu vodećih dionica, treća dionica bugarije ima melodijska izlaganja koje nadopunjuje dionice brača ili ima ulogu pratnje. Dionica basa obično ima akordsku pratnju ili je ravnopravna s ostalim dionicama. Najznačajniji tamburaški ansambl je tamburaški kvintet koji sadrži jednu dionicu bisernice, dvije dionice brača, bugariju i bas. Unutar ovog ansambla, ovisno o skladbama, ističu se melodijski instrumenti bisernica i brač koji se nadopunjuju te tako mogu nastati harmonijski trozvuci, ali ponekad su dionice koncipirane po principu pitanja i odgovora. Također, tamburaški komorni sastavi mogu doseći i do dvanaest članova koji nastupaju na državnim i

⁷⁷ Vidi više: URL: <http://ss-glazbena-pozega.skole.hr/mnt> (6. srpnja, 2016.)

⁷⁸ Vidi više: URL: http://www.lions.hr/lionizam_u_hrvatskoj (4. srpnja, 2016.)

mješovitim natjecanjima unutar Hrvatske⁷⁹ (*Državno natjecanja učenika i studenata-komorni sastavi Opatija*⁸⁰, *Bistrički Zvukolik*⁸¹).

13.2 Tamburaški orkestri

Početak 19. stoljeća počinje se javljati sve veći interes prema tamburi kao solistističkom instrumentu. U današnje vrijeme postoje školski orkestri koji su dio nastave i izvannastavnih aktivnosti, tamburaški orkestri koji su u sklopu kulturno-umjetničkih društava i veliki tamburaški orkestri koji svojim složenim glazbenim programom i vještim izvođačima publici nude bogatu sliku instrumenta i pripadaju skupini profesionalnijih orkestara (*Tamburaški orkestar Hrt-a iz Zagreba*⁸², *Varaždinski tamburaški orkestar iz Varaždina*⁸³)

Tamburaški se orkestar obično sastoji od raznih modela tambura različitih po svom zvuku, izgledu i veličini. Prilikom izvođenja skladbi, sve dionice tambura obično su u sjedećem položaju dok je dionica basa u stajaćem položaju. Današnji se orkestri, koji djeluju u školma, najčešće sastoje od dvije bisernice, dva braća, jednog čelovića, jednog čela, jedne bugarija i jednog basa. Unutar profesionalnih velikih tamburaških orkestara se najčešće nalaze tri dionice bisernice, tri dionice braća, čelo i bas čelo, dvije bugarije i bas.⁸⁴

Usporedbom s ostalim tradicijskim instrumentima tambura je jedina formirala put k orkestralnom muziciranju. Velika većina profesionalnih tamburaških orkestara organizira koncerte u suradnji s drugim instrumentima, opernim pjevačima i zborovima.⁸⁵

⁷⁹ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 41-42.

⁸⁰ Vidi više: URL: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=5453:rezultati-52-natjecanja-uenika-i-studenata-glazbe-komorni-sastavi-&catid=477:hrvatsko-natjecanje-uenika-i-studenata-glazbe-i-plesa&Itemid=437 (4. SRPNJA, 2016.)

⁸¹ Vidi više: URL: <http://www.bistricki-zvukolik.com.hr/> (6. SRPNJA, 2016.)

⁸² Vidi više: URL: <http://glazba.hrt.hr/tamburaski-orkestar/> (7. SRPNJA, 2016.)

⁸³ Vidi više: URL: <http://varazdin.hr/varazdinski-tamburaski-orkestar/> (7. SRPNJA, 2016.)

⁸⁴ Leopold Siniša, Tambura u Hrvata, Golden Marketing, Zagreb, 2005. str. 32-41

⁸⁵ Njikoš Julije, Povijest tambure i tamburaške glazbe, Osijek, 2011. str. 43-44

14. POPULARIZACIJA TAMBURE

U današnje je vrijeme diljem Hrvatske tambura prisutna u sklopu raznih seminara koje drže mnogi umjetnici na ovom instrumentu. Kao jedan od poznatijih seminara možemo izdvojiti *Međunarodni seminar za nastavnike tambura i voditelje tamburaških orkestara* u Belom Manastiru. U sklopu ovog seminara izlažu se teoretski radovi vezano uz problematiku solističkog i orkestralnog sviranja. Polaznici ovakvih seminara mogu odabrati praktični dio u okviru kojeg mogu steći umijeće sviranja klasične i jazz glazbe na tamburi. Osim seminara svake se godine održavaju međunarodna i državna natjecanja u sklopu kojih se nalaze kategorije za soliste i tamburaške ansamble.⁸⁶

Na području Požege svake se godine održava *Međunarodno natjecanje tamburaša* gdje u solističkoj izvedbi sudjeluju sve vrste tambura, a natječu se i komorni i orkestralni sastavi.⁸⁷ Na međunarodnom mješovitom natjecanju *Bistrički zvukolik* mogu se čuti solisti na bisernici i braču, ali i komorni ansambli.⁸⁸

U Međimurju se održava *Smotra tamburaških sastava* gdje se natječu tamburaški ansambli koji djeluju pri kulturno-umjetničkim društvima. Ansambli mlađe i starije kategorije izvode hrvatsku tradicijsku glazbu.⁸⁹

Pod nazivom *Šokačka rapsodija*, u dvorani Vatroslava Lisinskog u Zagrebu svake se godine održavaju tamburaški koncerti koje izvodi *Hrvatski tamburaški orkestar*. U sklopu orkestra svira više od stotinu tamburaša koji dolaze iz svih dijelova svijeta. Ljubitelji tambure iz osnovnih i glazbenih škola, glazbenih akademija i kulturno umjetničkih društava dio su ovog orkestra. Na repertoaru ovih koncerata može se čuti originalna literatura hrvatskih i inozemnih skladatelja, transkripcije poznatih skladbi, a posebna je pažnja posvećena izvedbi tradicijske glazbe gdje članovi orkestra izvode i vokalne dionice.⁹⁰

⁸⁶ Vidi više: <http://www.hdtp.hr/index.php/seminari> (8. SRPNJA, 2016.)

⁸⁷ Vidi više: <http://ss-glazbena-pozega.skole.hr/mnt> (6. SRPNJA, 2016.)

⁸⁸ Vidi više: <http://www.bistricki-zvukolik.com.hr/> (6. SRPNJA, 2016.)

⁸⁹ Vidi više: <http://zajednica-hkuumz.hr/smotre/> (4. SRPNJA, 2016.)

⁹⁰ Vidi više: <http://www.lisinski.hr/hr/dogadanja/sokacka-rapsodija/> (10. SRPNJA, 2016.)

15. PRISUTNOST TRADICIJSKIH INSTRUMENTATA U NAOBRAZBI MLADIH

15.1 Izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti

Pohađanjem izvannastavnih aktivnosti paralelno s razrednom i predmetnom nastavom u osnovnoj školi, mladi stječu znanja, umijeća, odgovornost i predanost prema radu. Većina tih aktivnosti odvija se unutar škole, a učenici mogu izabrati programe dramskih, literarnih, matematičkih, glazbenih aktivnosti i dr. Valjalo bi naglasiti da izvannastavne aktivnosti korespondiraju s razrednom i predmetnom nastavom, ali se kroz njih ostvaruju jači i noviji ciljevi koji se ne mogu ostvariti unutar predmetne nastave. Godišnjim planom i programom škole utvrđuju se vrste i broj polaznika izvannastavnih aktivnosti. Tijekom cijele školske godine učenicima se nude aktivnosti koje mogu polaziti kako bi obogatili svoje znanje, vještine i zainteresirali se za određeni odgojno-obrazovni program kroz individualni ili grupni rad. Prilikom upisa na izvannastavne aktivnosti, učitelji predmetne nastave ili razrednici usmjeravaju i upoznaju učenike sa sadržajima kojima dobrovoljno pristupaju. Sa cjelokupnim sadržajem programa treba upoznati i roditelje kako se učenika ne bi opteretilo u izvršavanju obveza prema predmetnoj nastavi ili previše zaokupiralo njegovo slobodno vrijeme. Raznovrsnim programima treba poticati učenike, pratiti njihovo napredovanje i pridonositi što kvalitetnijim ishodišnim točkama. Na samom su početku godine učitelji dužni iznijeti svoje ideje o programu koje nude na izvannastavnim aktivnostima i načinu rada s djecom. Uz izvannastavne aktivnosti, učitelji mogu osmisliti i projekte s ostalim učiteljima predmetne nastave kako bi ostvarili interdisciplinirani pristup. Osim korelacije s predmetnom nastavom, ponekad se izvannastavne aktivnosti pridružuju aktivnostima kulturno-umjetničkih društva, raznim radionicama, folklorno-plesnim skupinama, projektima unutar kazališta i gradskim događanjima. Izvannastavnim glazbenim aktivnostima učenici također upotpunjuju svoje slobodno vrijeme, a one mogu biti realizirane u sklopu školskog zbora, drugih glazbenih (vokalnih ili instrumentalnih skupina) ili glazbenih projekata. Pored toga, mnoge glazbene aktivnosti koje učenici pohađaju van osnovne škole odvijaju se u glazbenim školama, raznim kulturno-umjetničkim društvima, radionicama, tečajevima. Takvi programi veliko su obogaćenje odgojno-obrazovnog

procesa. Učenicima donose razonodu, upotpunjuju njihova znanja, razvijaju sposobnosti i vještine i njeguju darovitost učenika.⁹¹

15.2 Izvannastavne glazbene aktivnosti u osnovnoj školi

U sklopu izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama, velik je naglasak na školskom zboru za koji se najčešće učenici opredjeljuju. Zborovi često sudjeluju u predstavljanju škole u mnogim prilikama, a veliku ulogu u formiranju samog zbora ima učitelj. Učitelj bi trebao poslušati kandidate, odrediti opseg i boju glasa te tako odabrati učenike koji mogu pohađati tu aktivnost. Prilikom rada sa zborom vrlo je važno pripaziti na vokalnu tehniku (postava glasa, disanje, sjedenje na stolici, dikcija i intonacija). Učiteljeva je zadaća učenicima dati što zanimljiviji, raznolikiji i kvalitetniji glazbeni repertoar kako bi se učenici mogli spremati za određene nastupe tijekom školske godine. Prije samog učenja skladbi, učitelj na temelju sposobnosti učenika utvrđuje kako će se skladbe izvoditi (jednoglasno, dvoglasno, sa ili bez pratnje). Osim zborova, mogu se formirati i pjevačke skupine koje imaju manji broj članova. U programima izvannastavnih glazbenih aktivnosti učenici imaju priliku učiti individualno, komorno i grupno muziciranje. Individualno sviranje se najčešće provodi na sintisajzeru, blok flauti, harmonici, gitari, dok neki imaju priliku učiti tradicijske instrumente (diple, roženice, tambure i dr.). Osim individualnog sviranja, u nekim školama postoji mogućnost pohađanja ansambala od kojih su najčešći tamburaški. Prije samog učenja instrumenta učenici moraju naučiti notno pismo, zatim se rad nastavlja na početničkim vježbama kroz koje savladavaju osnove ritma (vježbe složene od lakših ritamskih figura) i uz to utvrđuju note. Na izvannastavnim se aktivnostima učenici imaju priliku baviti i folklorno-plesnim aktivnostima.⁹²

Osnovne škole, većinom u Slavoniji i Baranji, Središnjoj Hrvatskoj, Gorskoj Hrvatskoj, Međimurju i Posavini, pa čak i u Istri nude mogućnost sviranja tradicijskih instrumenata (bisernica, brač, bugarija, bas, lijerica, dvojnica, diple), pjevanje tradicijskih napjeva, folklorne plesne skupine kako bi učenici upoznali kako svoju tako i ostale regije Hrvatske kroz tradicijsku glazbu.⁹³ Kod ovakvog podučavanja učitelji

⁹¹ E-knjiga: dr. sc. Vidulin-Orbanić Sabina, Glazbeno stvaralaštvo, teorijski i praktični prinos izvannastavnim glazbenim aktivnostima (27.-55. str.)

⁹² E- knjiga: dr. sc. Vidulin- Orbanić Sabina, Glazbeno stvaralaštvo, teorijski i praktični prinos izvannastavnim glazbenim aktivnostima, 36.-60. str., Mjesto: Filozofski fakultet Pula

⁹³ Vidi više: Dvořak Vlasta, Jeličić Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić Eva, Allegro 5 u glazbenom svijetu (str. 80-114.), Allegro 6 u glazbenom svijetu (str. 104-138), Allegro 7 u glazbenom svijetu (str. 80-114.) Školska knjiga, Zagreb, 2014

trebaju poznavati i znati svirati autohtone instrumente, poznavati plesove i tradicijske napjeve. U literaturi se navode procesi rada u ovakvim vrstama glazbenih aktivnosti kroz faze⁹⁴: kratki uvodni teoretski dio (povijesni razvoj pjevanja/plesanja), zatim slijedi demonstracija pjevanja i plesanja od strane učitelja a potom podjela učenika u dvije skupine – pjevači/plesači i svirači. Obično učitelj demonstrira pjesmu, zatim je učenici uče pjevati (jednoglasno ili dvoglasno), a nakon toga slijedi rad na plesu. U međuvremenu svirači uče svirati pjesmu. Osim folklornog područja učenici imaju priliku upoznati se s modernim i društvenim plesovima. Godišnji plan i program izvananstavnih glazbenih aktivnosti ovisi o afinitetima učitelja i zainteresiranosti mladih za pohađenje željene aktivnosti.⁹⁵

Na predmetnoj nastavi Glazbene kulture učenici viših razreda upoznaju se s tradicijskom glazbom i folklorom svih područja Hrvatske. Upoznavanjem učenika s drugim hrvatskim regijama, njihovim običajima, tradicijskim pjesmama i instrumentima, uz mnoštvo slušnih primjera, razvijamo njihovu interkulturalnost i potičemo ih na njegovanje hrvatske glazbene tradicije. Planom i programom je predviđeno da se na nastavi Glazbene kulture (od 4. do 7. razreda) obrađuju sljedeća područja Hrvatske: Središnja Hrvatska, Međimurje i Posavina, Slavonija i Baranja, Dalmacija, Gorska Hrvatska, Istra i Hrvatsko primorje.⁹⁶

Učenici viših razreda imaju priliku (kroz pjevanje) upoznati tradicijske pjesme koje govore o običajima navedenih regija, a tematika pjesama temelji se na bogatstvu njihova krajolika, ljubavi, životnoj svakodnevnici i dr. Pored pjevanja napjeva učenici imaju priliku upoznati se s tradicijskim instrumentima koji sudjeluju u ansablama: tamburaški ansambl (bisernica, brač, bugarija, čelo i bas), guci (violina, bajs, harmonika trieština, cimbal i bugarija) te bandisti (limena puhaća glazbala). Tradicijski se instrumenti demonstriraju teoretskim putem i slušanjem zvučnih zapisa tradicionalnih napjeva na pojedinim instrumentima. Pored toga, u udžbenicima su ilustrativno prikazani narodni plesovi (prigorski, posavski drmeš i polka, slavonsko kolo i dr.), pa tako učenici mogu vidjeti i kako izgleda narodna nošnja. Također se

⁹⁴ Iako se u praksi pokazuje da nastavnik sam određuje način rada.

⁹⁵ E-knjiga: dr. sc. Vidulin- Orbanić Sabina, Glazbeno stvaralaštvo, teorijski i praktični prinos izvannastavnim glazbenim aktivnostima, str. 45.-46., Mjesto: Filozofski fakultet Pula

⁹⁶ Vidi više: Dvořak Vlasta, Jeličić Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić Eva, Allegro 5 u glazbenom svijetu (str. 80-114.), Allegro 6 u glazbenom svijetu (str. 104-138), Allegro 7 u glazbenom svijetu (str. 80-114), Školska knjiga, Zagreb, 2014

spominju običaji u određeno doba godine (Jurjevo, Ivanje i dr.) i neka omiljena jela (licitarsko srce) kao sastavni dio određenih kulturnih manifestacija.⁹⁷

U udžbeniku su zastupljeni sljedeći tradicijski napjevi: *Pozvale su dekle dečke, Grad se beli, Bećarac, Mi idemo ljeljo, Čija je ono divojka, Priko kapele, Smokvica se zeleni*⁹⁸ i dr. Učenici kroz aktivnost pjevanja trebaju usvojiti pjesme s točnim tekstom i izgovorom, razvijati pokretljivost glasa te ostvariti osjećaj za metar i ritam. Osim toga, učenike uz pjevanje potičemo na međusobnu suradnju i prepoznavanje estetske vrijednosti tradicijske glazbe.

Kod slušanja glazbe učenici upoznaju sljedeće napjeve: *Zvira voda, Ljubav se ne trži, Jabuka je moja, Oj, gusle moje, Lovran je bijeli grad, Balun*⁹⁹ i dr. Slušanjem glazbe učenici analiziraju glazbene primjere, izgrađuju analitičko i kritičko mišljenje o odslušanom primjeru i na taj se način potiče interes za sviranje tradicijskih instrumenata.

15.3 Izvanškolske glazbene aktivnosti

Danas se mladi s tradicijskom glazbom susreću i na mnogim tečajevima koje organiziraju kulturno-umjetnička društva, razna učilišta, a nastava tambure se može pohađati u mnogim glazbenim školama. Pored kontinuiranog rada s mladima, kroz razne projekte i programe nastoji se privući mlade i zainteresirati ih za tradicijsku glazbu i tradicijske instrumente.

Kulturno-umjetnička društva organiziraju glazbene aktivnosti za mlađe i starije polaznike koji se žele baviti glazbom kroz aktivno muziciranje i ples. Ovisno o organizaciji i ponudi kulturno-umjetničkih društava, polaznici se mogu priključiti individualnom sviranju tradicijskih instrumenata, grupnom muziciranju, folklorno-plesnim skupinama, pjevačkim zborovima i literarno-recitatorskim grupama.

U kulturno-umjetničkim društvima Istre polaznici se mogu opredijeliti za individualne grupe koje njeguju tradicijske instrumente (roženice, mijeh, diple i dr.) i folklorno-plesne skupine koje izvode narodne plesove Istre, plesove ostalih hrvatskih

⁹⁷ Vidi više: Dvořak Vlasta, Jeličić Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić Eva, *Allegro 5 u glazbenom svijetu* (str. 80-114), *Allegro 6 u glazbenom svijetu* (str. 104-138), *Allegro 7 u glazbenom svijetu* (str. 80-114), Školska knjiga, Zagreb, 2014

⁹⁸ Vidi više: Dvořak Vlasta, Jeličić Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić Eva, *Allegro 5 u glazbenom svijetu* (str. 88-111.)

⁹⁹ Vidi više: Dvořak Vlasta, Jeličić Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić Eva, *Allegro 5 u glazbenom svijetu* (str. 90-112.)

područja i susjednih zemalja (Makedonije, Slovenije i dr.), pjevanje na tanko i debelo uz pratnju instrumenata (mijeh, roženice, svirale, šurle).

Većina društva na području Slavonije ima grupe individualnog sviranja tambure kao i grupe tamburaških ansambala koje pohađaju polaznici starije i mlađe dobi. Uz to, neka društva nude folklorno-plesne skupine i pjevački zbor kojemu se priključuju stariji polaznici, ali često se formiraju ovakve skupine mlađih polaznika.

U kulturno-umjetničkim društvima se složnim i zajedničkim snagama razvija suradnja među članovima, potiču se nastupi na raznim smotrama, udruživanje i suradnja s ostalim društvima iz cijele Hrvatske i izvan nje. Također, bavljenjem ovakvih aktivnostima, potičemo mlade kako bi dalje prenosili svoje znanje i doprinijeli očuvanju baštine.

Instrumentalni odjeli glazbenih škola u Slavoniji nude i tamburu kao jedini tradicijski instrument koji se može pohađati u osnovnoj i srednjoj glazbenoj školi. Kao temeljni predmet struke učenici mogu odabrati bisernicu ili brač. Učenici koji su upisali instrumentalni smjer tamburu, pohađaju nastavu koja se odvija individualno (45 minuta tjedno). Uz individualnu nastavu učenici pohađaju i nastavu korepeticije, a predmet Skupno muziciranje pohađaju učenici viših razreda osnovne glazbene škole, pripremnih razreda i srednje glazbene škole. U dogovoru s nastavnikom, učenici u orkestru sviraju sve vrste tambura (bisernica, brač, čelo, bugarija i bas).¹⁰⁰

Od ostalih institucija koje nude programe podučavanja tradicijskih instrumenata izdvojio bih neka Pučka otvorena učilišta. Gacko pučko otvoreno učilište Otočac mladima nudi mogućnost upisa na instrumentalne odsjeke gdje glavno mjesto zauzima tambura. Broj polaznika individualnog i skupnog muziciranja iznimno je velik, a na koncertima se izvodi raznoliki glazbeni repertoar.¹⁰¹

Kao veliki poticaj mladima, na pulskom sveučilištu realiziran je međunarodni projekt pod nazivom *Tradicijsko u Alpe Adria Regiji: Lokalno za Globalno*¹⁰². U projektu su sudjelovali studenti i predavači Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti i njihove kolege iz Italije i Slovenije. Kroz glazbene su aktivnosti jedni drugima

¹⁰⁰ Vidi više: <http://ss-glazbena-pozega.skole.hr/skola>

¹⁰¹ Vidi više: URL: <http://www.gpou-otocac.hr/> (16. RUJNA, 2016.)

¹⁰² Vidi više: URL: <http://projekti.unipu.hr/taarlog/video.html> (17. RUJNA, 2016.)

predstavljali svoje tradicijske običaje. Predavači i studenti iz Pule¹⁰³ predstavili su se kroz vokalnu izvedbu tradicijskih napjeva, sviranje tradicijskih instrumenata i folklorne plesove u narodnim nošnjama. Na isti su se način predstavile i ostale zemlje. U okviru projekta, gošća profesorica Francesca Gallo održala je predavanje na temu *Građa harmonike*. Voditelji radionica, Miloš Pernić i Marko Pernić, teoretskim i praktičnim putem objasnili su početne korake sviranja istarskih tradicijskih instrumenata. Gostujući profesori, Allessandre Pace i Tatiana Marclander održali su predavanje na temu *Spoj nastave tjelesne i zdravstvene kulture, glazbe i plesa*, a predavanje je popraćeno praktičnim vježbama.¹⁰⁴

16. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

16.1 Uvod

Istraživanje, kao glavni dio diplomskog rada, temelji se na zainteresiranosti mladih za tradicijsku glazbu i sviranje tradicijskih instrumenata na izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima na području Istre i Slavonije. Ankete su provedene pri osnovnim školama i kulturno-umjetničkim društvima u ova dva područja. Na istraživanje sa područja Slavonije odazvao se veći broj ispitanika i dobiveni su relevantni rezultati anketa. Manji broj ispitanika odazvao se s područja Istre, ali prema njihovim odgovorima ipak možemo utvrditi stanje u osnovnim školama i kulturno-umjetničkim društvima.

Pomoću anketa ispitana su gledišta nastavnika Glazbene kulture u vezi zainteresiranosti mladih za tradicijsku glazbu i autohtona tradicijske instrumente koji se mogu odabrati na izvannastavnim aktivnostima. Pitanja koja su vezana za izvannastavne aktivnosti u osnovnoj školi su:

- koje se izvannastavne glazbene aktivnosti provode u osnovnoj školi
- za koje se tradicijske instrumente učenici mogu opredijeliti na izvannastavnim glazbenim aktivnostima i za koji su instrument učenici najčešće zainteresirani
- koje izvanškolske glazbene aktivnosti pohađaju

¹⁰³ Vidi više: Gortan-Carlin Ivana-Paula, Alessandro Pace, Olga Denac, Glazba i Tradicija, Izabrani izričaji u egiji Alpe-Adria, Pula, 2014. str. 11-12

¹⁰⁴ Vidi više: URL: <http://projekti.unipu.hr/taarlog/video.html> (17. RUJNA, 2016.)

- sviraju li neki od tradicijskih instrumenata
- preispituje li se značaj njegovanja tradicijske glazbe kroz sviranje tradicijskih instrumenata

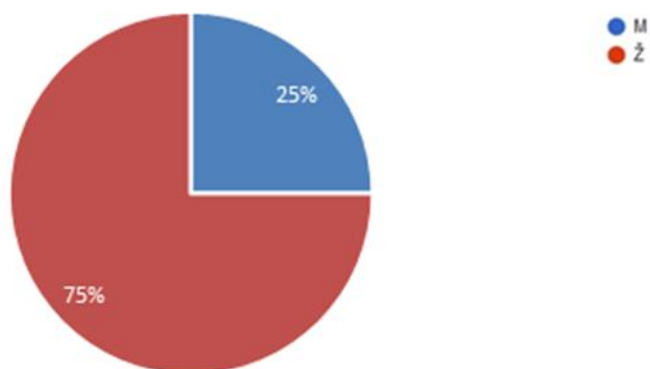
Ispitana su i gledišta voditelja kulturno-umjetničkih društva na području Istre i Slavonije kroz pitanja:

- za koje se glazbene grupe mladi i stariji polaznici najčešće opredjeljuju (individualno, grupno)
- koji je broj mladih i starijih polaznika zainteresirano za sviranje tradicijskih instrumenata Istre/Slavonije
- uče li mladi polaznici pri osnovnim i glazbenim školama tradicijski instrument

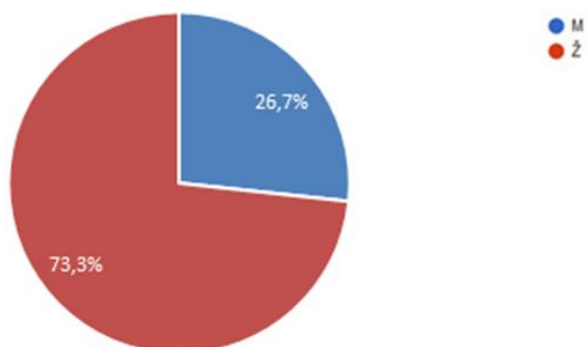
16.2 Metodologija istraživanja

Cjelokupno istraživanje se provodilo od lipnja do rujna 2016. godine. Ankete su bile anonimne, a jedino se moglo saznati kojeg je ispitanik spola i iz kojeg je mjesta. Na području Istre odazvalo se osam nastavnika Glazbene kulture u osnovnim školama (dijagram 1) i četiri voditelja pri kulturno-umjetničkim društvima (dijagram 2). Na području Slavonije odazvalo se petanest nastavnika Glazbene kulture koji rade pri osnovnim školama (dijagram 3) i dvadeset i šest voditelja pri kulturno-umjetničkim društvima (dijagram 4). Svim je ispitanicima anketa poslana putem elektroničke pošte. Anketa koja je namijenjena nastavnicima u osnovnim školama sastavljena je od dvanaest kategorija pitanja gdje su ispitanici mogli zaokružiti odgovarajuće odgovore ili napisati neke druge odgovore u odgovarajuću rubriku (ostalo) te izraziti svoje mišljenje vezano uz tradicijsku glazbu i sviranje instrumenata.

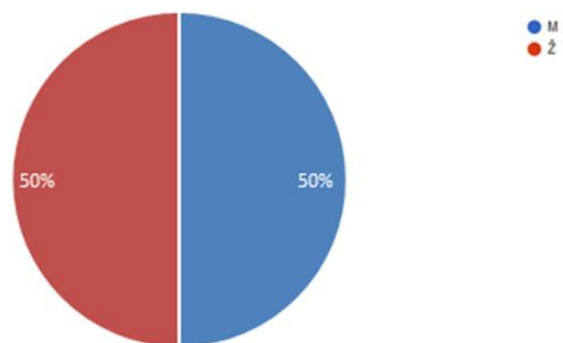
Anketa namijenjena voditeljima koji djeluju pri kulturno-umjetničkim društvima sadržavala je dvanaest pitanja gdje su ispitanici mogli zaokružiti odgovor ili navesti neke druge odgovore u odgovarajuću rubriku (ostalo).

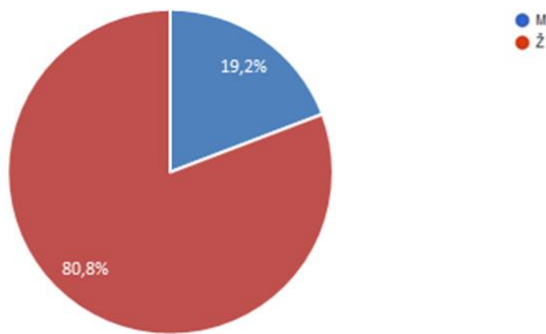
Dijagram 1. Prikaz ispitanih nastavnika/ica na području Istre

Dijagram 2. Prikaz ispitanih nastavnika/ica na području Slavonije

Dijagram 3. Prikaz ispitanih vođitelja/ica na području Istre

Dijagram 4. Prikaz ispitanih voditelja/ica na području Slavonije

17. PREDMET ISTRAŽIVANJA

U radu su uspoređene dvije regije, Istra i Slavonija, po pitanju zastupljenosti tradicijske glazbe u naobrazbi mladih, odnosno, zainteresiranosti mladih za učenje tradicijskih instrumenata na izvannastavnim aktivnostima u osnovnim školama. Pored dodatnih aktivnosti u osnovnim školama, pokušao sam istražiti koji se glazbeni programi odvijaju pri kulturno-umjetničkim društvima i za koje se glazbene aktivnosti i instrumente opredjeljuju mlađi polaznici.

Kroz ankete se utvrdilo koliko je nastavnika i voditelja koji vode ovakve aktivnosti. Nastavnici Glazbene kulture, glazbeni pedagozi, ne moraju nužno vladati nekim tradicijskim instrumentom, a njihove eventualne vještine su svakako poželjne i korisne radi prenošenja znanja i vještina mlađim generacijama.¹⁰⁵ U kulturno-umjetničkim društvima uglavnom djeluju voditelji koji možda i nemaju klasičnu glazbenu naobrazbu, već su vještinu sviranja dobili neformalnim putem, od starijih generacija.

18. CILJ I ZADACI

Cilj je ovog istraživanja uvidjeti koliko su mladi zainteresirani za tradicijsku glazbu i instrumente na izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Mladima bi se

¹⁰⁵ Na studiju Glazbene pedagogije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu i Umjetničkoj akademiji u Osijeku studenti imaju mogućnost pohađanja obveznih kolegija Tambure.

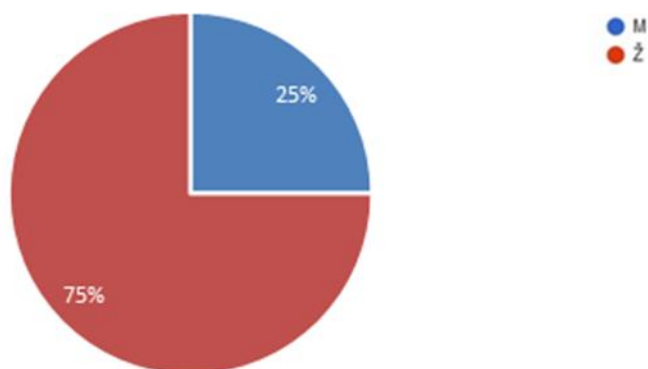
kreativnim i zanimljivim pristupom trebali prezentirati tradicijski instrumenti na predmetnoj nastavi Glazbene kulture, ali i u okviru drugih, dodatnih aktivnosti. Svakako, za potrebe izvođenja izvannastavnih aktivnosti potrebno je osigurati financijske i materijalne uvjete. Organiziranjem koncerata i drugih programa u školi i šire, mladi bi mogli prezentirati usvojena znanja i vještine te tako dalje zainteresirati svoje vršnjake za tradicijsku glazbu i instrumente.

18.1 Rezultati

U prvom i drugom pitanju u anketi dobio sam osnovne informacije o ispitanicima: spol i mjesto.

1. Spol

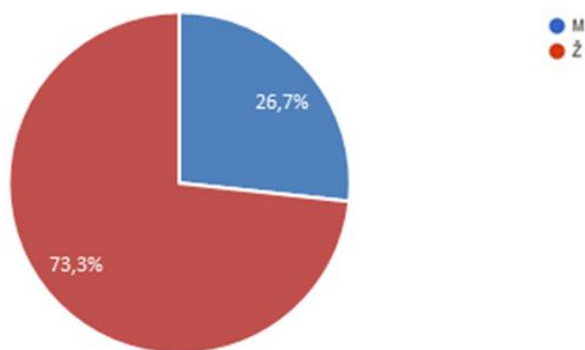
Na području Istre se odazvalo 75% (šest ispitanika) pripadnica ženskog spola i 25% pripadnika muškog spola (dvoje ispitanika). (dijagram 5)

Dijagram 5.

1. Spol

Na području Slavonije se odazvalo 73,3% (jedanaest ispitanika) pripadnica ženskog spola i 26,7% (četiri ispitanika) pripadnika muškog spola. (dijagram 6)

Dijagram 6.

2. Mjesto

Na drugo pitanje u anketi vezano uz mjesto, ispitanici za područje Istre naveli su sljedeće odgovore: Pula (tri ispitanika) Svetvinčenat (jedan ispitanik) Vrsar (jedan ispitanik), Višnjan (jedan ispitanik) i Žminj (jedan ispitanik). Odgovori iz Slavonije su: Požega (tri ispitanika) Velika (jedan ispitanik) Kaptol (jedan ispitanik), Jakšić (jedan ispitanik) Donji Andrijevc (jedan ispitanik) Nova Gradiška (jedan ispitanik) Rešetari (jedan ispitanik) i Slavonski Brod (četiri ispitanika).

3. Koji se vid izvannastavnih glazbenih aktivnosti vezano uz tradicijsku glazbu izvodi u vašoj školi?

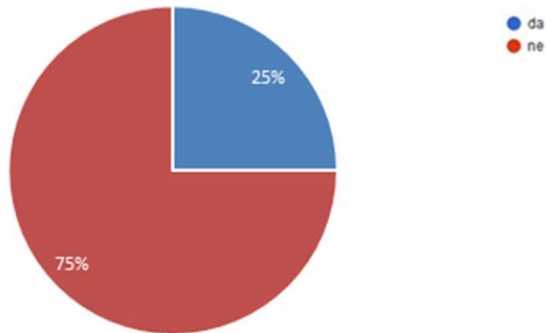
U trećem je pitanju cilj istražiti koje se sve izvannastavne glazbene aktivnosti izvode u osnovnim školama na području Istre i Slavonije. Ispod pitanja bila su ponuđena četiri odgovora te su ispitanici trebali odabrati glazbenu aktivnost koju provode: a) pjevanje (individualno), b) zbor, c) individualno sviranje, d) sviranje u ansamblu.

Na području Istre jedan ispitanik izvodi individualno pjevanje, troje ispitanika zbor, dvoje ispitanika individualno sviranje i dvoje ispitanika sviranje u ansamblu. Na području Slavonije situacija je sljedeća: jedan ispitanik izvodi individualno pjevanje, troje ispitanika individualno sviranje, pet ispitanika zbor i šest ispitanika sviranje u ansamblu.

4. Svirate li Vi neki od tradicijskih instrumenata Istre/Slavonije?

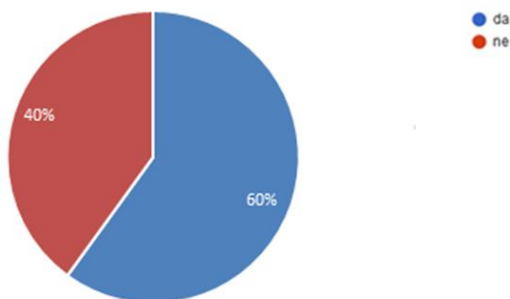
U četvrtom pitanju cilj je saznati sviraju li nastavnici Glazbene kulture neki od tradicijskih instrumenata Istre/Slavonije.

Iz dijagrama (7) vidimo da na području Istre 75% (šest ispitanika) nastavnika ne svira niti jedan tradicijski instrument, dok 25% (dvoje ispitanika) nastavnika svira.

Dijagram 7.

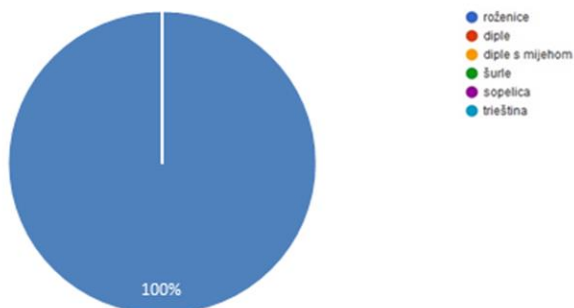
Dijagram (8) pokazuje da na području Slavonije 60% (devet ispitanika) nastavnika svira tradicijski instrument, dok ostalih 40% (šest ispitanika) ne svira tradicijski instrument.

Dijagram 8.

5. Ukoliko svirate, zaokružite ili navedite odgovor.

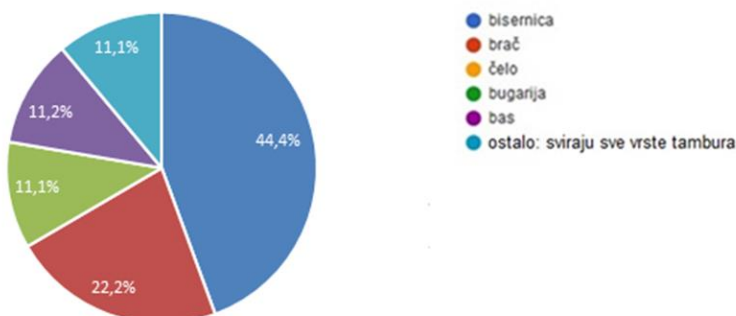
Iz petog pitanja cilj je saznati koje tradicijske instrumente najčešće sviraju. U anketi za područje Istre ponuđeni su instrumenti: roženice, diple, diple s mijehom, šurle, sopelica i trieština i rubrika ostalo (navedite neke druge odgovore). Na području Istre dvoje nastavnika svira roženice, što čini postotak od 100% (dvoje ispitanika).

Dijagram 9.

5. *Ukoliko svirate, zaokružite ili navedite odgovor*

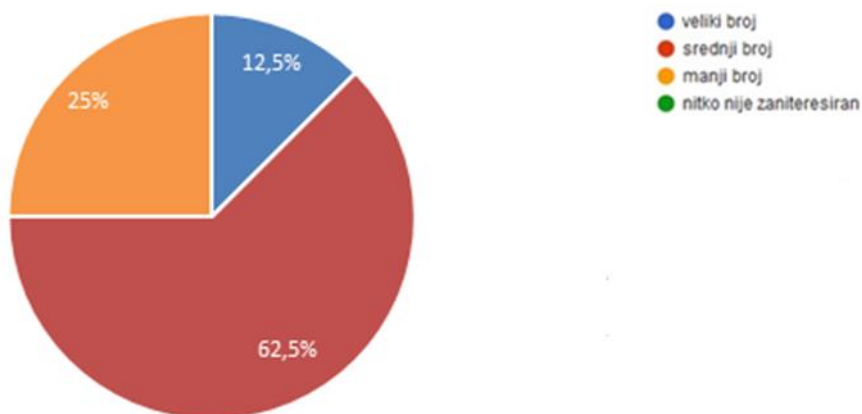
Za područje Slavonije ponuđeni su sljedeći odgovori: a) bisernica, b) brač, c) čelo, d) bugarija i e) bas, f) ostalo (navedite neke druge odgovore). Iz dijagrama (10) vidimo da 44,4% (četiri ispitanika) svira bisernicu, 22,2% brač (dvoje ispitanika) 11,1% čelo (jedan ispitanik) 11,2% bas (jedan ispitanik) i 11,1% (jedan ispitanik) sviraju sve vrste tambura.

Dijagram 10.

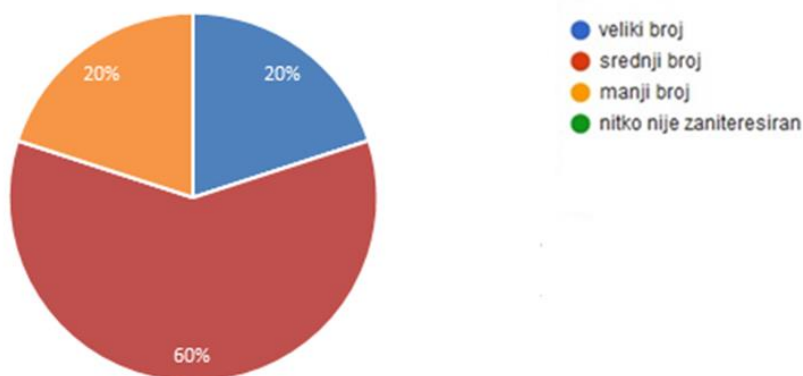
6. *Koliki je broj zainteresiranih učenika koji pohađa izvannastavne glazbene aktivnosti na području Istre/Slavonije?*

U šestom pitanju cilj je saznati koliki je broj zainteresiranih učenika u Istri koji pohađa izvannastavne glazbene aktivnosti bili su ponuđeni odgovori: a) veliki broj, b) srednji broj, c) manji broj, d) nema zainteresiranih. Rezultati su sljedeći: a) veliki broj 12,5% (jedan ispitanik), b) srednji broj 62,5% (pet ispitanika), c) manji broj 25% (dva ispitanika).

Dijagram 11.

U područjima Slavonije rezultati govore nešto drugo, 20% (tri ispitanika) čini veliki broj, 60% (devet ispitanika) čini srednji broj, manji broj 20% (tri ispitanika).

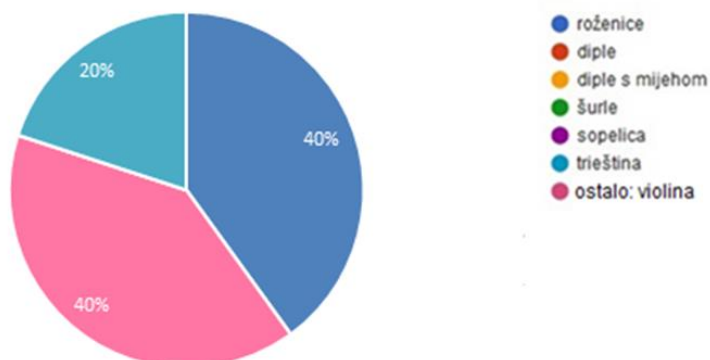

Dijagram 12.

7. Zaokružite ili navedite (pod rubriku ostalo) tradicijski instrument Istre za koji su učenici zainteresirani?

Također, u sedmom pitanju u anketi trebalo je zaokružiti ili navesti tradicijske instrumente Istre za koji su učenici zainteresirani. Ponuđeni odgovori su: a) roženice, b) diple, c) diple s mijehom, d) šurle, e) sopelica, f) trieština g) ostalo (navedite neke druge odgovore). Iz dijagrama (13) vidimo da je 40% (dva ispitanika) učenika

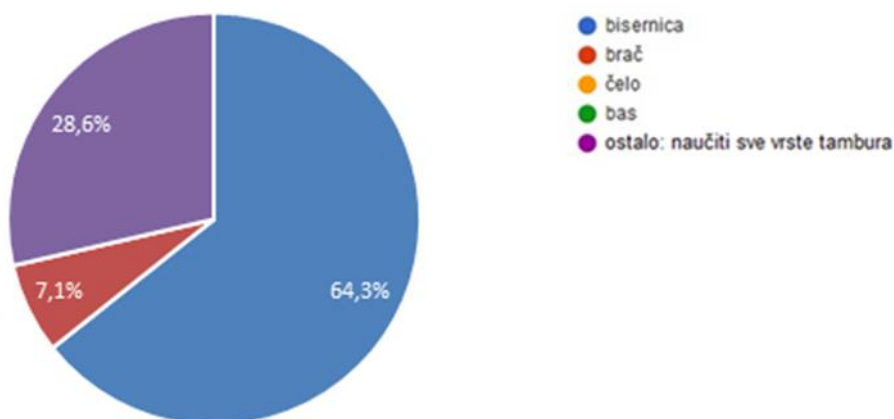
zainteresirano za sviranje roženica, 20% (jedan ispitanik) za harmoniku trieštinu i prema navedenim odgovorima 40% (dva ispitanika) učenika želi naučiti svirati violinu.

Dijagram 13.

7. Zaokružite ili navedite (pod rubriku ostalo) tradicijski instrument Slavonije za koji su učenici zainteresirani?

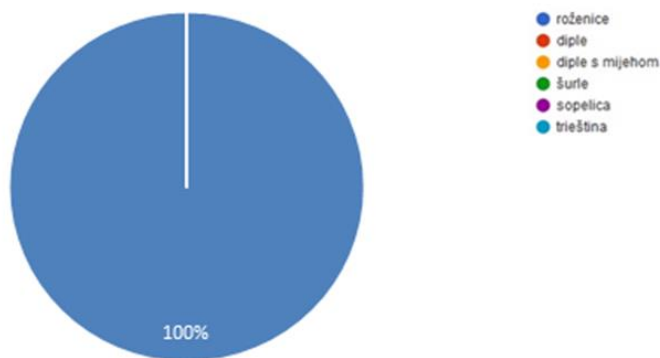
U sedmom pitanju trebalo je zaokružiti ili navesti tradicijski instrumenti Slavonije za koji su učenici zainteresirani. Ponuđeni odgovori bili su sljedeći: a) bisernica, b) brač, c) čelo, d) bugarija i e) bas f) ostalo (navedite neke druge odgovore). Na ovo pitanje dobio sam sljedeće rezultate: 64,3% (devet ispitanika) učenika je zainteresirano za bisernicu, 7,1% (jedan ispitanik) za brač i prema navedenim odgovorima 28,6% (četiri ispitanika) učenika želi naučiti svirati sve vrste tambura.

Dijagram 14.

8. Za koji se instrument učenici mogu opredijeliti ukoliko provodite individualno sviranje?

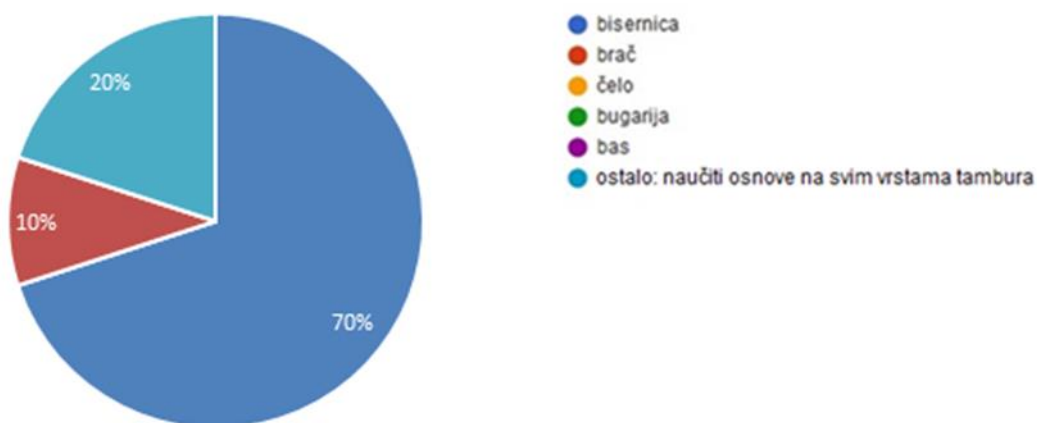
U osmom je pitanju cilj je saznati za koji se instrument učenici mogu opredijeliti ukoliko se provodi individualno sviranje. Za područje Istre ponudio sam sljedeće odgovore: a) roženice, b) diple, c) diple s mijehom, d) šurle, e) sopelica i f) trieština g) ostalo (navedite neke druge odgovore). U Istri dvoje nastavnika održava individualnu nastavu roženica, što čini postotak od 100% (dva ispitanika).

Dijagram 15.

8. Za koji se instrument učenici mogu opredijeliti ukoliko provodite individualno sviranje?

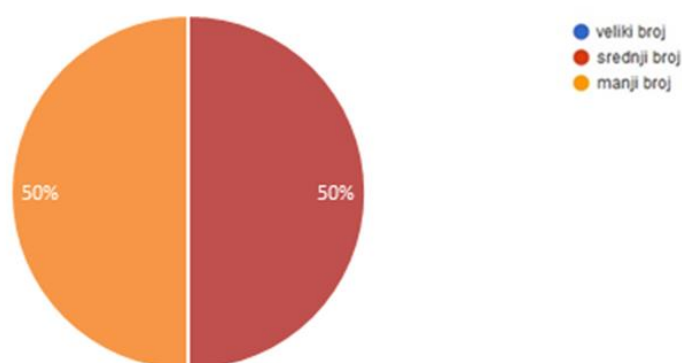
Na području Slavonije postavljeno je isto pitanje, ali su ispitanici dobili sljedeće ponuđene odgovore: a) bisernica, b) brač, c) čelo, d) bugarija, e) bas f) ostalo (navedite neke druge odgovore). Rezultati iz istraživanja govore da 70% (sedam ispitanika) učenika uči svirati bisernicu, 10% brač (jedan ispitanik), i prema navedenim odgovorima 20% (dvoje ispitanika) učenika uče osnove na svim vrstama tambura.

Dijagram 16.

9. *Ako provodite grupno muziciranje na izvannastavnim aktivnostima, koliki je broj zainteresiranih učenika?*

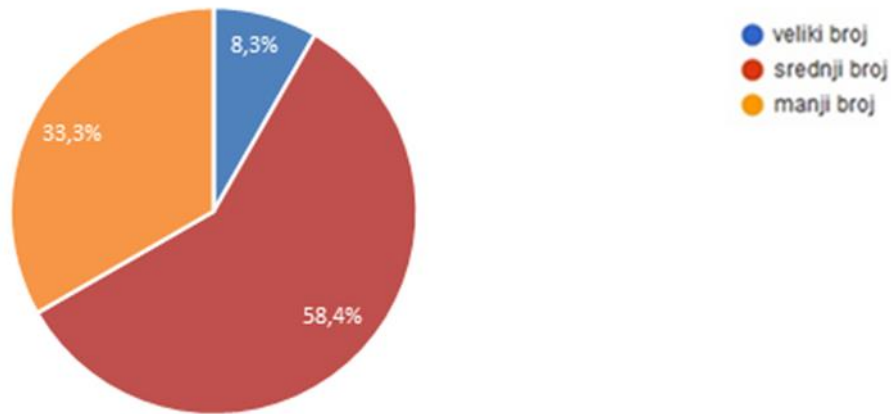
Deveto pitanje odnosi se na broj zainteresiranih učenika za grupno muziciranje (u osnovnoj školi). Ispitanicima su ponuđeni sljedeći odgovori: a) veliki broj, b) srednji broj, c) mali broj. Na području Istre se 50% (tri ispitanika) odnosi na srednji broj zainteresiranih učenika i 50% (tri ispitanika) na manji broj.

Dijagram 17.

9. *Ako provodite grupno muziciranje na izvannastavnim aktivnostima, koliki je broj zainteresiranih učenika?*

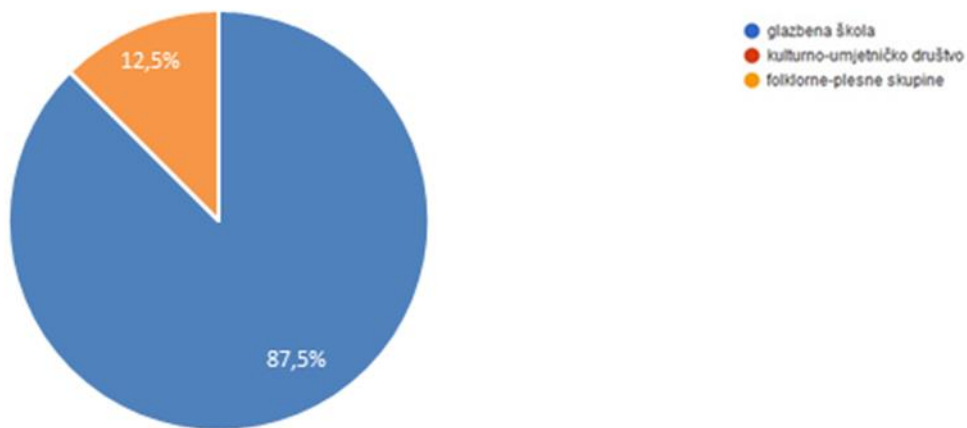
Na području Slavonije je 8,3% (jedan ispitanik) velikog broja zainteresiranih učenika, 58,4% srednjeg broja (sedam ispitanika) dok manji broj učenika čini 33,3% (četiri ispitanika).

Dijagram 18.

10. *Pohađaju li Vaši učenici izvanškolske glazbene aktivnosti?*

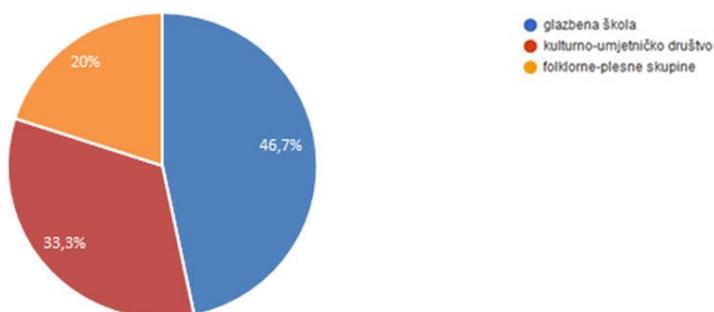
U desetom pitanju provjerio sam pohađaju li učenici izvanškolske glazbene aktivnosti te sam ponudio sljedeće odgovore: a) glazbena škola, b) kulturno-umjetničko društvo i c) folklorno-plesne skupine. Na području Istre rezultati su sljedeći: 87,5% (sedam ispitanika) učenika pohađa glazbenu školu i 12,5% (jedan ispitanik) učenika uključeno je u folklorno-plesne skupine (dijagram 19).

Dijagram 19.

10. Pohađaju li Vaši učenici izvanškolske glazbene aktivnosti?

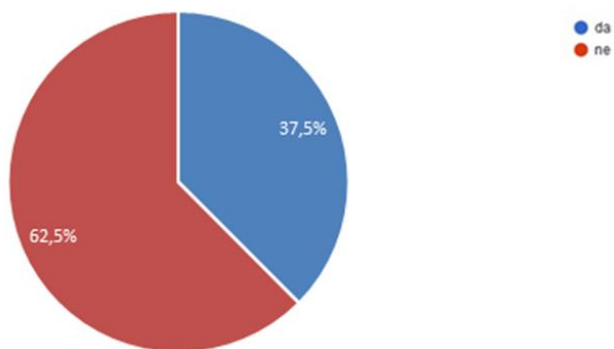
Na području Slavonije dobio sam sljedeće odgovore: 46,7% (sedam ispitanika) pohađa glazbenu školu, 33,3,% (pet ispitanika) pohađa kulturno-umjetničko društvo i 20% (tri ispitanika) pri folklorno-plesnim skupinama (dijagram 20).

Dijagram 20.

11. Ako je odgovor na predhodno pitanje potvrđan, sviraju li neki učenici tradicijski instrument Istre?

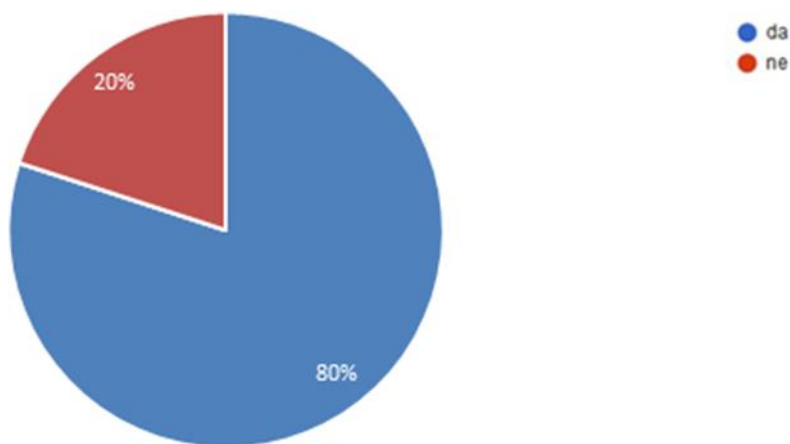
Predzadnje pitanje (11) odnosi se na sviranje tradicijskih instrumenata u okviru izvanškolskih aktivnosti u glazbenoj školi ili kulturno-umjetničkom društvu. Na području Istre je 62,5% (pet ispitanika) učenika koji ne sviraju tradicijski instrument, dok 37,5% (tri ispitanika) svira tradicijski instrument Istre (dijagram 21).

Dijagram 21.

11. Ako je odgovor na predhodno pitanje potvrđan, sviraju li neki učenici tradicijski instrument Slavonije?

Na području Slavonije 80% (dvanaest ispitanika) učenika svira tradicijski instrument, dok se ostalih 20% (tri ispitanika) učenika nije opredijelilo za sviranje tradicijskih instrumenata (dijagram 22).

Dijagram 22.

12. Koji je po vašem mišljenju, značaj njegovanja tradicijske glazbe kroz sviranje tradicijskih instrumenata?

U dvanaestom pitanju u anketi ispitanici su mogli napisati svoje mišljenje vezano za značaj njegovanja tradicijske glazbe kroz sviranje tradicijskih instrumenata, ali na to

pitanje ispitanici nisu bili dužni odgovoriti. Većina nastavnika u obje regije (Istra-6 ispitanika/Slavonija- petnaest ispitanika) smatra da je njegovanje tradicijske glazbe od velikog značaja te da je potreban veliki angažman na predmetnoj nastavi i izvannastavnim aktivnostima. Nastavnici smatraju da se kroz izvođenje tradicijske glazbe mladi potiču na očuvanje tradicije i tradicijske glazbe, izvornih plesova i sviranje autohtonih instrumenata.

19. REZULTATI ANKETIRANIH VODITELJA/ICA U SKLOPU KULTURNO-UMJETNIČKIH DRUŠTAVA NA PODRUČJU ISTRE I SLAVONIJE

Za potrebe ovog istraživanja obuhvatio sam i kulturno-umjetnička društva na području Istre i Slavonije. Voditelji pri kulturno-umjetničkim društvima su najprije upisivali područje u kojem djeluju, naziv kulturno-umjetničkog društva i kojeg su spola.

U prvom i drugom pitanju u anketi dobio sam osnovne informacije o ispitanicima: spol i mjesto.

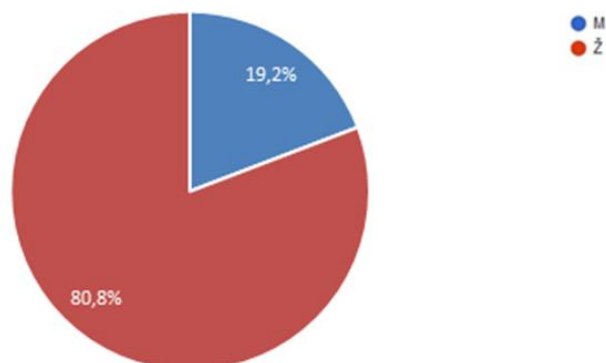
1. Spol

Na području Istre se odazvalo 50% (dva ispitanika) pripadnica ženskog spola i 50% pripadnika muškog spola (dva ispitanika) dok na području Slavonije 80,8% pripadnica ženskog spola, i 19,2% pripadnika muškog spola (dijagram (23) i 24)).

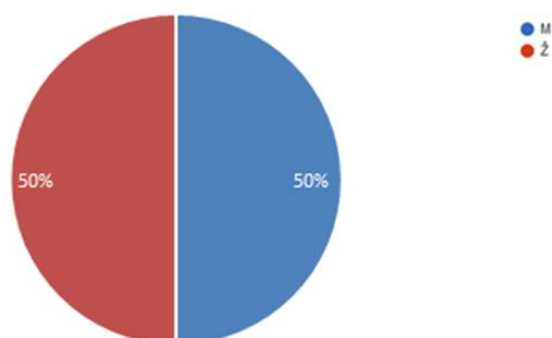
2. Mjesto

Na drugo pitanje u anketi vezano uz mjesto, ispitanici za područje Istre naveli su sljedeće odgovore: Novigrad (jedan ispitanik), Barban (jedan ispitanik), Kršan (jedan ispitanik) i Raša (jedan ispitanik). Odgovori iz Slavonije su: Požega (dva ispitanika) Velika (jedan) Pleternica (dva ispitanika) Buk (jedan ispitanik) Bektež (jedan ispitanik) Biškupci (jedan ispitanik), Sirač (jedan ispitanik) Grabarje (jedan ispitanik) Stari

Mikanovci (dva ispitanika), Berak (dva ispitanika) Vinkovci (tri ispitanika) Đakovo (dva ispitanika) Podvinje (jedan ispitanik), Čakovci (jedan ispitanik), Gornji Andrijevc (jedan ispitanik), Ivankovo (dva ispitanika) i Podcrkavlje (jedan ispitanik)

Dijagram 23. Prikaz voditelja/ica na području Slavonije

Dijagram 24. Prikaz voditelja/ica na području Istre

3. Koja je vaša uloga u kulturno-umjetničkom društvu? (molim označite jedan ili više odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)

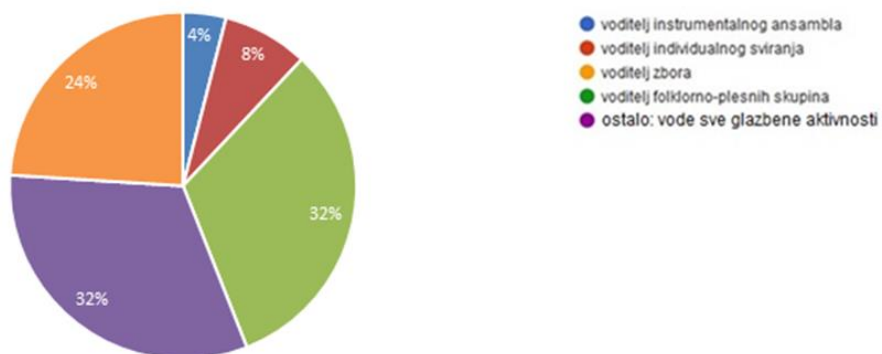
Nakon zajedničke grupe pitanja, cilj je bio istražiti koja je uloga voditelja u kulturno-umjetničkom društvu. Ponuđeni su sljedeći odgovori: a) voditelj instrumentalnog ansambla, b) voditelj individualnog sviranja, c) voditelj zbora i d) ostalo (navedite neke druge odgovore). Na području Istre je 75% (tri ispitanika) voditelja folklorno-plesnih skupina, dok iz navedenih odgovora 25% (jedan ispitanik) vodi individualno sviranje, sviranje u ansamblu i zbor.

Dijagram 25.

3. *Koja je vaša uloga u kulturno-umjetničkom društvu? (molim označite jedan ili više odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)*

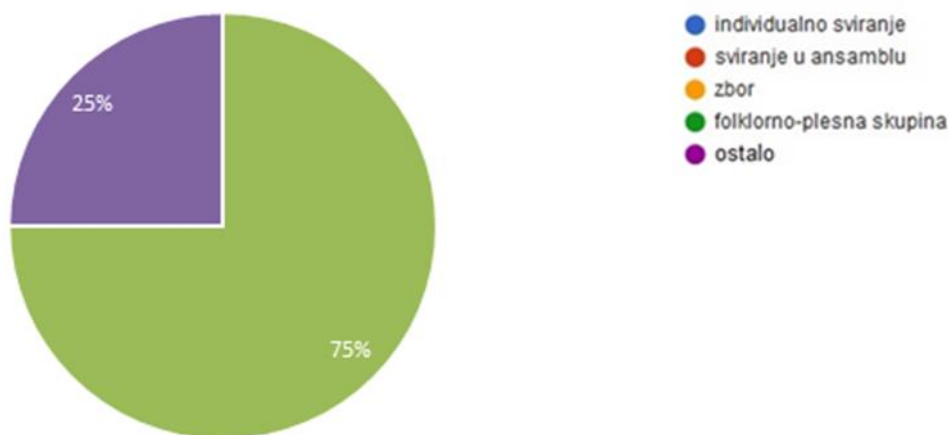
U Slavoniji je u kulturno-umjetničkim društvima 4% (jedan ispitanik) voditelja instrumentalnog ansambla, 8% (dva ispitanika) voditelja individualnog sviranja, 24% (šest ispitanika) njih vodi zbor, 32% (osam ispitanika) je voditelja folkloro-plesnih skupina, dok je njih 32% (osam ispitanika) navelo da vode sve glazbene aktivnosti.

Dijagram 26.

4. *Koje se glazbene aktivnosti izvode u vašem kulturno-umjetničkom društvu? (molim označite jedan ili više odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)*

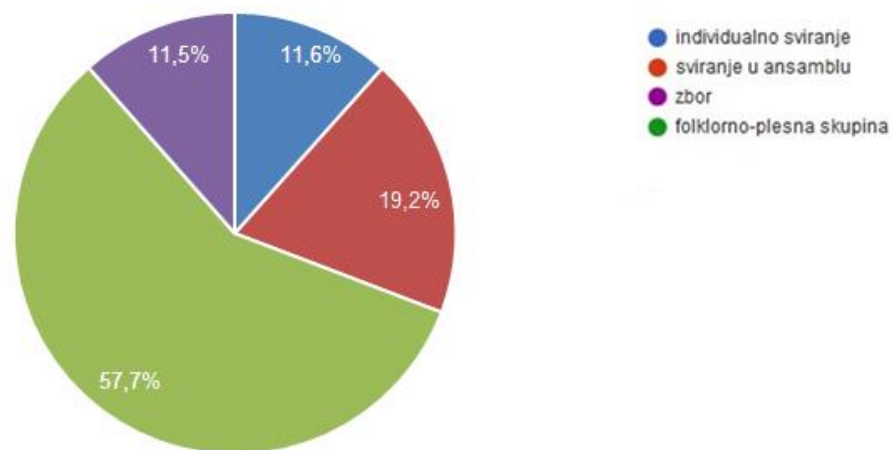
U četvrtom pitanju cilj je saznati koje se sve glazbene aktivnosti izvode u kulturno-umjetničkim društvima na području Istre i Slavonije. Ispitanici su dobili ponuđene odgovore: a) individualno sviranje, b) sviranje u ansamblu, c) zbor, d) folklorno-plesne skupine f) ostalo. Na području Istre zastupljene su sljedeće aktivnosti: 75% (tri ispitanika) folklorno-plesnih skupina, a iz navedenih odgovora 25% (jedan ispitanik) individualno sviranje.

Dijagram 27.

4. *Koje se glazbene aktivnosti izvode u vašem kulturno-umjetničkom društvu? (molim označite jedan ili više odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)*

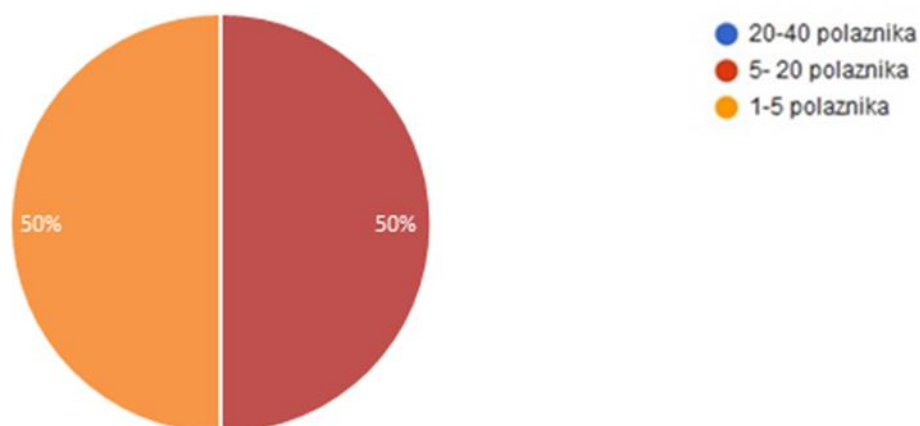
Na području Slavonije zastupljene su sljedeće aktivnosti: individualno sviranje 11,6% (četiri ispitanika) sviranje u ansamblima 19,2% (šest ispitanika) zbor 11,5% (troje ispitanika) i folklorno-plesne skupine 57,7% (trinaest ispitanika)

Dijagram 28.

5. Koliki je broj zainteresiranih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti?

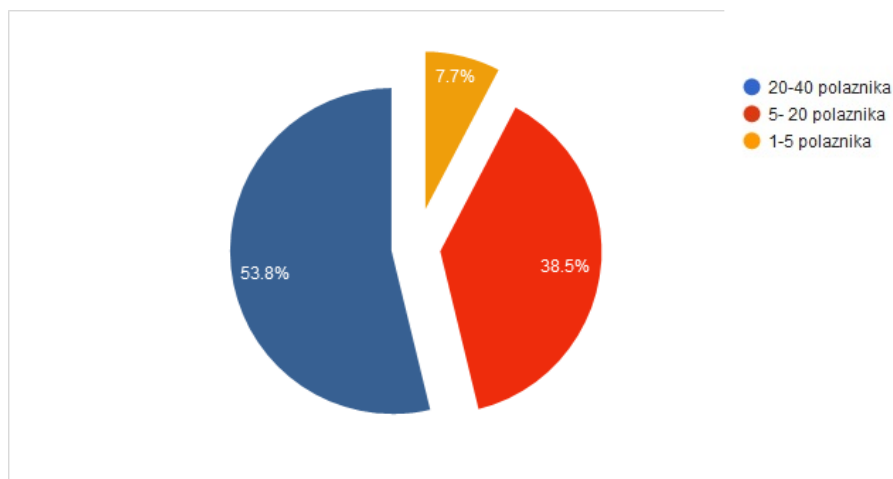
Peto se pitanje odnosi na broj zainteresiranih polaznika koji pohađa glazbene aktivnosti na području Istre. Ponuđeni odgovori bili su: 20-40 polaznika, 5-20 polaznika, 1-5 polaznika. 50% (dva ispitanika) voditelja zaokružilo je odgovor 5-20 polaznika, dok je drugih 50% (dva ispitanika) zaokružilo odgovor 1-5 polaznika.

Dijagram 29.

5. Koliki je broj zainteresiranih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti?

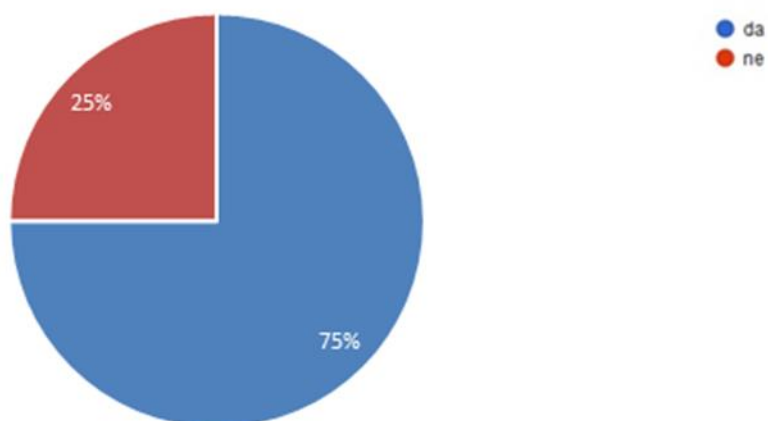
U petom pitanju odnosi se na broj zainteresiranih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti na području Slavonije. Prema dobivenim podacima saznajemo da je na području Slavonije većina odgovora pod a) 20-40 zainteresiranih polaznika (53,8%, četrnaest ispitanika), zatim pod b) 5-20 polaznika (38,5%, deset ispitanika), dok je pod c) 1-5 polaznika (7,7%, dva ispitanika) odgovora.

Dijagram 30.

6. Ima li li interesa za individualno sviranje tradicijskih instrumenata u vašem kulturnom-umjetničkom društvu?

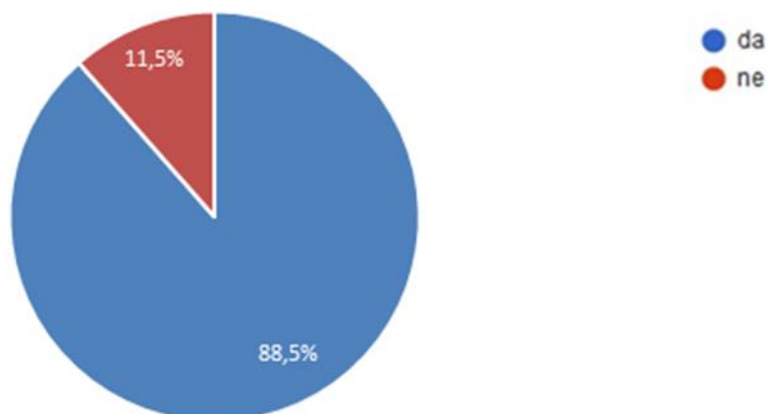
U šestom pitanju cilj je saznati koliki je interes za individualno sviranje tradicijskih instrumenata u kulturno-umjetničkom društvu. U većini društava na području Istre veliki je broj zainteresiranih polaznika za individualno sviranje koje dostiže 75% (troje ispitanika) dok ostalih 25% (jedan ispitanik) zainteresirano je za neke druge aktivnosti.

Dijagram 31.

6. *Ima li li interesa za individualno sviranje tradicijskih instrumenata u vašem kulturnom-umjetničkom društvu?*

Iz dijagrama (32) vidimo da je na području Slavonije interes za individualno sviranje puno veći: 88,5% (dvadeset tri ispitanika) i ostalih 11,5% (tri ispitanika) opredijeli se za druge aktivnosti.

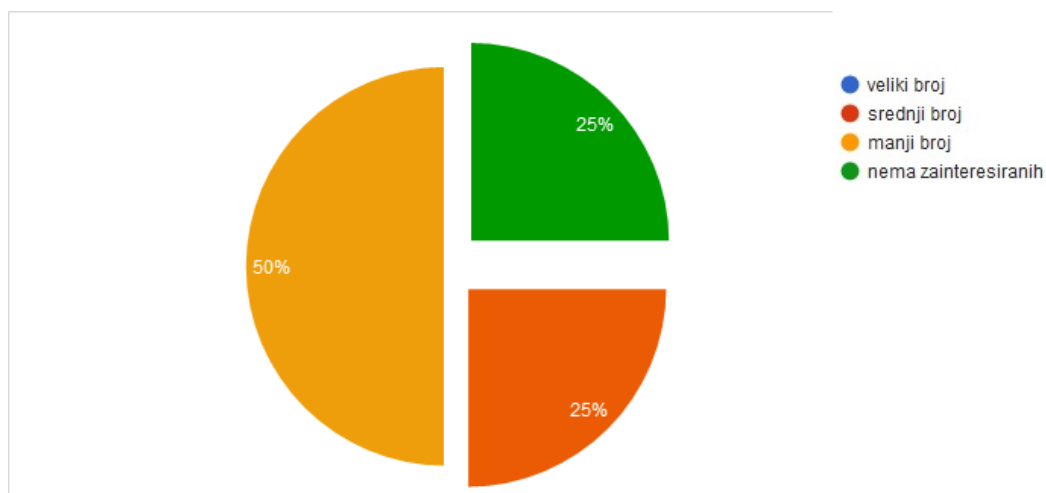
Dijagram 32.

7. *Ako je odgovor na predhodno pitanje potvrđan, za koje se tradicijske instrumente polaznici mogu opredijeliti?*

U sedmom pitanju cilj je saznati ukoliko su odgovori na predhodno pitanje bili potvrdni, za koje se tradicijske instrumente polaznici mogu opredijeliti. Ispitanici su sami navodili odgovore. U kulturno-umjetničkim društvima Istre odgovori bili su sljedeći: roženice, mih, svirale, šurle, harmonika trieština, klarinet i bajs. Na isto pitanje postavljeno voditeljima na području Slavonije dobiveni su sljedeći odgovori: gajde, samica, bisernica, brač, bugarija, čelo i bas.

8. Koliko je polaznika mlađe dobi (od 10. do 15. godine) zainteresirano za grupe individualnog sviranja tradicijskih instrumenata?

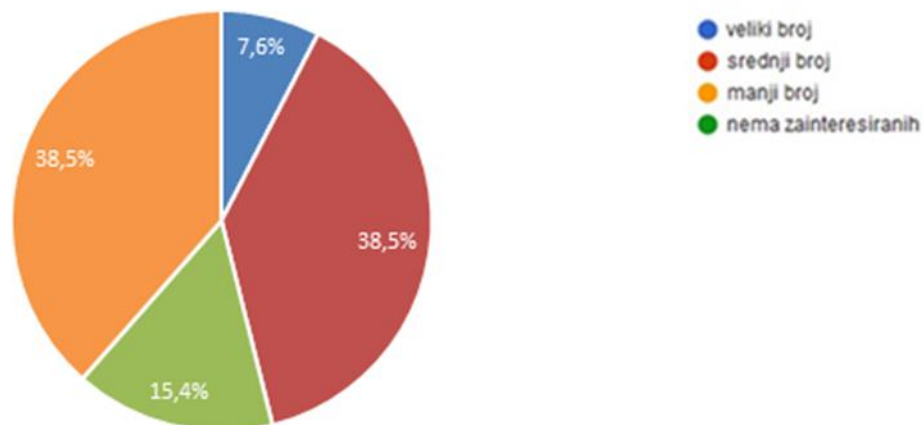
Osmo se pitanje odnosi na zainteresiranost polaznika mlađe dobi (od 10-15 godina) za grupe individualnog sviranja tradicijskih instrumenata na području Istre. Ispod pitanja ispitanicima sam ponudio sljedeće odgovore: a) veliki broj, b) srednji broj, c) manji broj i d) nema zainteresiranih učenika. Odgovori za području Istre bili su sljedeći: 25% (jedan ispitanik) ispitanika navelo je srednji broj učenika, 50% (dva ispitanika) manji broj učenika i 25% (jedan ispitanik) nema zainteresiranih polaznika mlađe dobi.

Dijagram 33.

8. Koliko je polaznika mlađe dobi (od 10.do 15. godine) zainteresirano za grupe individualnog sviranja tradicijskih instrumenata?

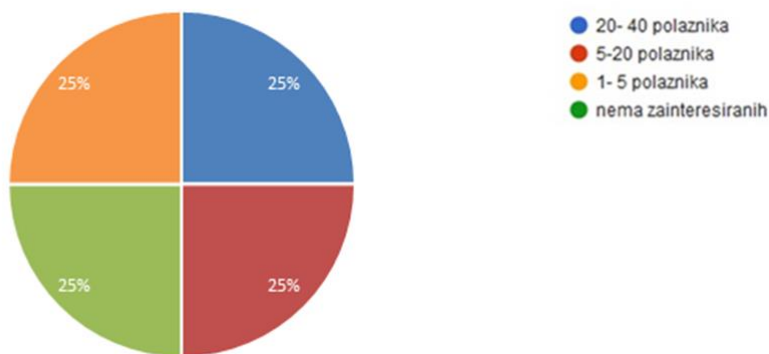
Na području Slavonije su rezultati drugačiji: 7,6% (dva ispitanika) čini veliki broj, 38,5% (deset ispitanika) srednji broj, 38,5% (deset ispitanika) manji broj i 15,4% (četiri ispitanika) nema zainteresiranih polaznika mlađe dobi (dijagram 36).

Dijagram 34.

9. Koliki je broj zainteresiranih odraslih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti unutar kulturnog- umjetničkog društva?

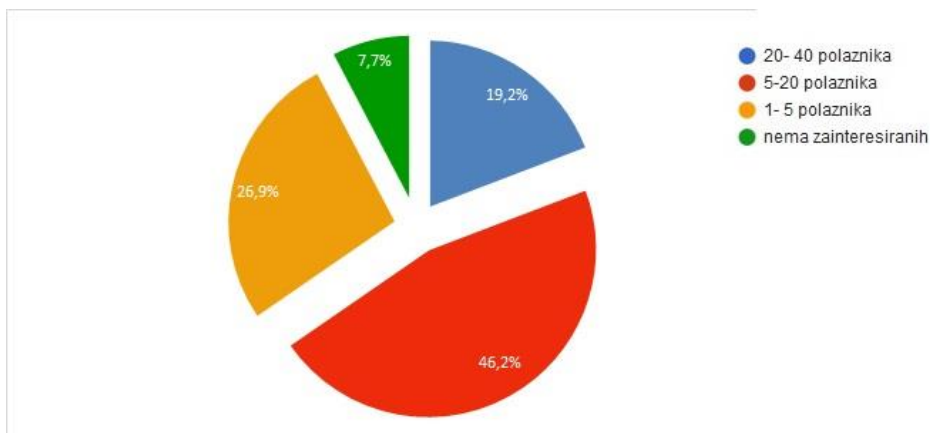
U devetom je pitanju cilj doznati koliki je broj zainteresiranih odraslih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti unutar kulturno-umjetničkog društva na području Istre i Slavonije. Ispitanicima sam naveo sljedeće odgovore: a) 20-40 polaznika, b) 5-20 polaznika, c) 1-5 polaznika i d) nema zainteresiranih. Iz dijagrama vidimo da je na području Istre jednak postotak (25%, jedan ispitanik) svih odgovora.

Dijagram 35.

9. Koliki je broj zainteresiranih odraslih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti unutar kulturnog- umjetničkog društva?

U kulturno-umjetničkim društvima Slavonije situacija je nešto drugačija: 20-40 polaznika 19,2% (pet ispitanika) od 5-20 polaznika 46,2% (dvanaest ispitanika) od 1- 5 polaznika 26,9% (sedam ispitanika) i 7,7% (dva ispitanika) nema zainteresiranih polaznika.

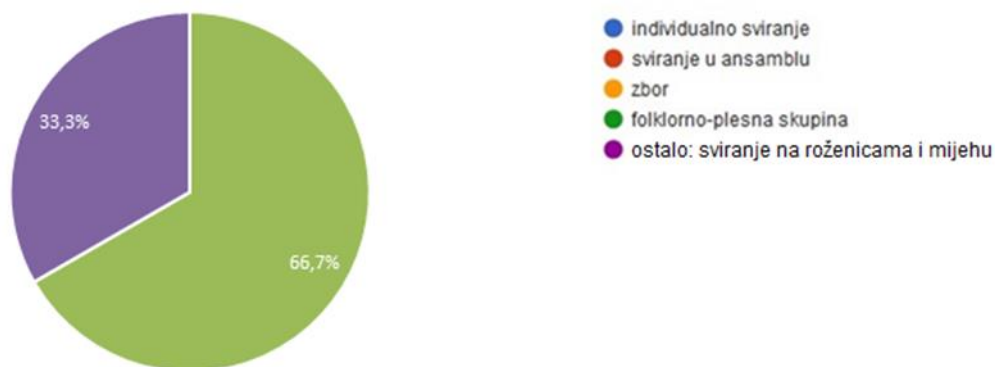

Dijagram 36.

10. Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, za koje se glazbene grupe najčešće opredjeljuju? (molim označite jedan ili više navedenih odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)

U desetom je pitanju cilj istražiti za koje se glazbene grupe stariji polaznici opredjeljuju. Također ispitanici su imali mogućnost zaokružiti odgovore ili napisati neke druge odgovore pod odgovarajuću rubriku. Odgovore koje sam ponudio ispitanicima bili su: a) individualno sviranje, b) sviranje u ansamblu, c) zbor, d)

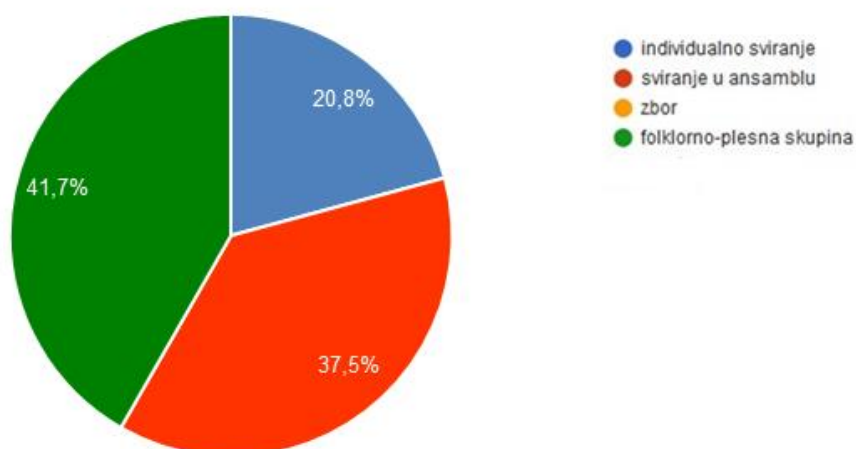
folklorno-plesna skupina. Ispitanici su na području Istre većinom zaokružili folklorno-plesne skupine 66,7% (dvoje ispitanika), dok su ostali 33,3% (jedan ispitanik) naveo svoje odgovore (sviranje na roženicama i mijehu).

Dijagram 37.

10. *Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, za koje se glazbene grupe najčešće opredjeljuju? (molim označite jedan ili više navedenih odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)*

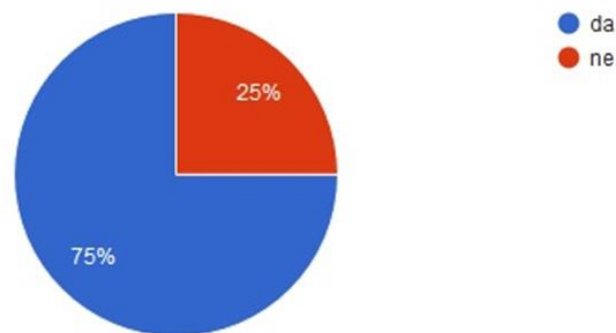
Pogledamo li rezultate iz dijagrama području Slavonije, vidimo da 41,7% (deset ispitanika) pohađa folklorno-plesne skupine, 37,5% (devet ispitanika) sviranje u ansamblu (tamburaški) a 20,8% (pet ispitanika) pohađa individualno sviranje tambura u dogovoru s voditeljem.

Dijagram 38.

11. *Pohađaju li individualno sviranje tradicijskih instrumenata mlađi polaznici, koji već sviraju tradicijske instrumente u glazbenoj ili osnovnoj školi?*

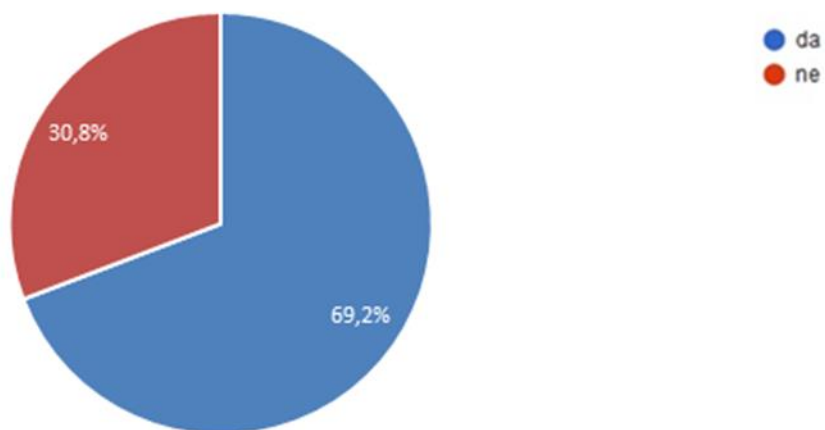
U jedanaestom pitanju cilj je saznati da li učenici koji sviraju tradicijske instrumente u osnovnim ili glazbenim školama, da li se opredijele za individualno sviranje ili izaberu drugu glazbenu aktivnosti. Na ovo pitanje ispitanici su imali mogućnost odgovoriti s *da ili ne*. Na području Istre 75% (tri ispitanika) polaznika pohađa individualno sviranje, dok ostalih 25% (jedan ispitanik) pohađa druge glazbene aktivnosti.

Dijagram 39.

11. *Pohađaju li individualno sviranje tradicijskih instrumenata mlađi polaznici, koji već sviraju tradicijske instrumente u glazbenoj ili osnovnoj školi?*

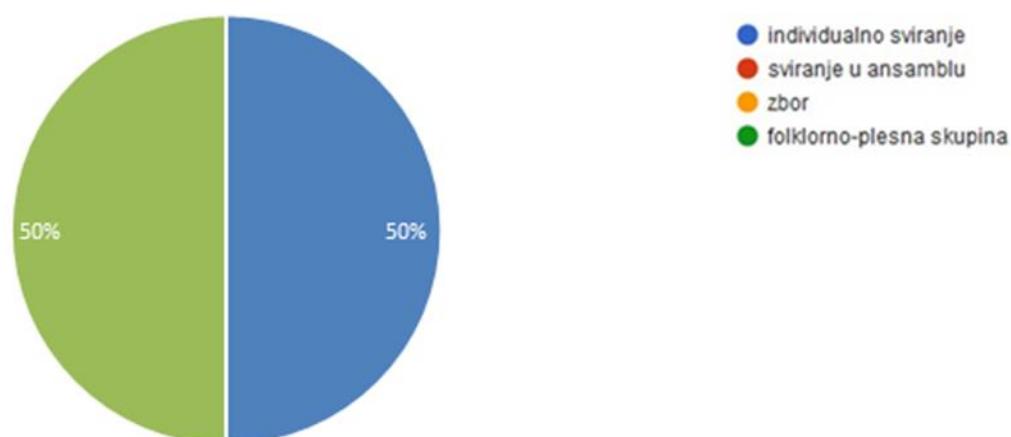
Na području Slavonije 69.2% (osamnaest ispitanika) polaznika pohađa individualno sviranje u društvu, dok 30,8% (osam ispitanika) polaznika opredijeli se za druge glazbene aktivnosti.

Dijagram 40.

12. Ako je odgovor potvrđan, za koju se aktivnost najčešće opredijele.

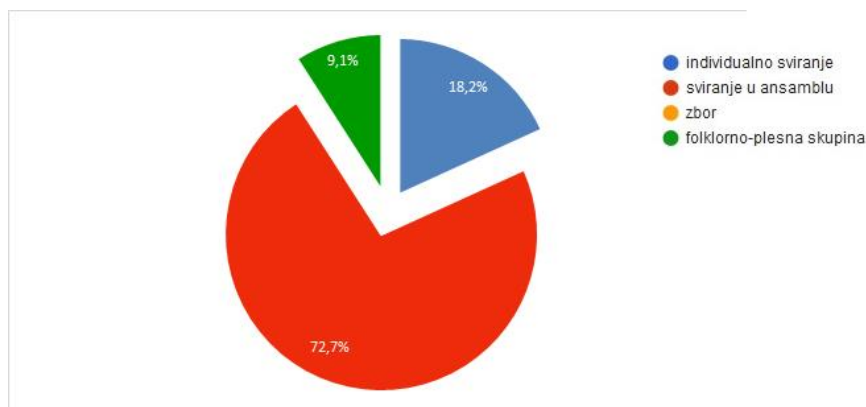
U dvanaestom pitanju cilj je saznati koja je aktivnost zastupljenija. Ponuđeni su sljedeći odgovori: a) individualno sviranje, b) sviranju u ansamblu, c) zbor, d) folklorno-plesne skupine. Iz dijagrama (41) vidimo da je na području Istre 50% (dva ispitanika) polaznika koji pohađaju individualno sviranje, dok drugih 50% (dva ispitanika) odabiru folklorno-plesne skupine.

Dijagram 41.

12. Ako je odgovor potvrđan, za koju se aktivnost najčešće opredijele.

Za područje Slavonije dobiveni su sljedeći rezultati: 18,2% (četiri ispitanika) pohađa individualno sviranje, 72,7% (šesnaest ispitanika) uključeno je u sviranje u ansamblu i 9,1% (dva ispitanika) je pri folklorno-plesnim skupinama.

Dijagram 42.

20. DISKUSIJA

Kao što je već iznijeto, za potrebe istraživanja usporedio sam dvije hrvatske regije - Istru i Slavoniju u kojima sam anketirao nastavnike u osnovnim školama i voditelje pri kulturno-umjetničkim društvima. Ankete su upućene ispitanicima elektroničkim putem isključivo prema podacima koji su objavljeni na mrežnim stranicama osnovnih škola kao i prema podacima kulturno-umjetničkih društava. Iako je moja početna pretpostavka bila da se tradicijski instrumenti više njeguju u manjim sredinama nego u gradovima, dobivene ankete potvrđuju da se danas ove aktivnosti njeguju podjednako i u većim i u manjim sredinama. Na područje Slavonije javio se iznimno veliki broj ispitanika koji djeluju u kulturno-umjetničkim društvima, dok se s područja Istre javilo samo četvero voditelja. Nakon provedenih anketa pretpostavio sam da se mnogi nisu odazvali jer možda smatraju da nisu dovoljno kompetentni u ovom području ili se jednostavno ustručavaju priznati da ne provode

aktivnosti sviranja tradicijskih instrumenata (s obzirom da na mrežnim stranicama društava stoje informacije o aktivnostima).

Iz dobivenih rezultata vidljivo je da je u osnovnim školama na području Istre srednji broj učenika uključen u izvannastavne glazbene aktivnosti gdje na prvome mjestu odabiru zbor i pjevanje (individualno). Nakon toga, manji se broj priključio individualnom sviranju (tradicijskih instrumenata) i sviranju u ansamblima. Statistički rezultati s područja Istre pokazuju da se u većim gradovima (Pula) pri osnovnim školama većinom izvodi glazbena aktivnost zbor i individualno pjevanje. U manjim gradovima (Vrsar, Žminj i dr.) veći je naglasak na tradiciji i običajima, stoga je zastupljenija aktivnost sviranja tradicijskih instrumenata (individualno, grupno). Nasuprot ovim rezultatima, iz ankete dobivenih u Slavoniji uočavamo da učenici u velikom broju (uključujući veća i manja mjesta) odabiru glazbenu aktivnost zbor i sviranje u tamburaškom ansamblu, dok u manjem broju individualno pjevanje i sviranje.

Na području Istre, jako mali broj nastavnika svira tradicijski instrument, uglavnom roženice. Mnogi nastavnici ne sviraju tradicijske instrumente iz razloga što tijekom školovanja nisu imali mogućnost odabira takvih aktivnosti, dolaze iz drugih krajeva Hrvatske ili jednostavno, nisu bili za to zainteresirani. Učitelji svojim dodatnim angažmanom učenicima predočavaju tradicijske instrumente putem audio-vizualnih zapisa, prezentacija kao i odlascima na razne manifestacije. Za razliku od Istre, u Slavoniji veliki broj nastavnika svira tradicijski instrument – bisernicu ili sve vrste tambura. Možemo zaključiti da su nastavnici s područja Slavonije učili svirati tambure u kulturno-umjetničkim društvima, a mlađe generacije i u glazbenim školama i muzičkim akademijama. Također, ima i onih koji su velikom voljom i upornošću u kasnijim godinama naučili svirati tambure kako bi svojim učenicima prenijeli znanje.

Ankete su pokazale da je srednji broj učenika s područja obje regije zainteresiran za izvannastavne glazbene aktivnosti. Jedan od razloga je i taj da mnogi pohađaju neke druge izvannastavne aktivnosti ili možda pohađaju glazbenu školu. Na području Istre je većina učenika zainteresirana za sviranje roženica, harmonike trieštine i violine. Većina mladih je uključena u rad kulturno-umjetničkih društva koji nastupaju na smotrama i međunarodnim natjecanjima za dijatonsku harmoniku. S druge strane, na području Slavonije, učenici osnovnih škola većinom

su zainteresirani za sviranje bisernice i brača, dok neki učenici imaju želju naučiti svirati sve vrste tambura (individualno).

U osnovnim školama manjih gradova Istre poput Žminja, Vrsara, mali je broj učenika koji pohađa izvannastavnu aktivnost sviranja na roženicama gdje stječu početne korake sviranja. Općenito, na istarskom području aktivnosti individualnog sviranja tradicijskih instrumenata u školama se rijetko provode iz jednostavnog razloga jer i nastavnici Glazbene kulture ne vladaju ovim instrumentima. Nasuprot tome, u osnovnim školama (uključujući veća i manja mjesta) Slavonije, veći je broj učenika koji uče individualno sviranje tradicijskih instrumenata, prvenstveno bisernice i brača, a zatim svih vrsta tambura.

Prema dobivenim rezultatima iz anketa, u obje regije srednji broj učenika zainteresiran je za pohađanje grupnog muziciranja. S jedne strane to je još uvijek solidan broj učenika s obzirom na veliki broj drugih izvannastavnih aktivnosti koje im se nude, no s druge strane učenici često pohađaju grupno muziciranje u drugim institucijama koje im tu mogućnost nude (kulturno-umjetnička društva, glazbene škole i sl.), ili neki nisu dovoljno zainteresirani za glazbu i bave se drugim aktivnostima.

Na području Istre u izvanškolske glazbene aktivnosti uključen je veliki broj učenika, na prvom mjestu odabiru glazbenu školu, a neki su pri folklorno-plesnim skupinama. U Istri, veliki broj učenika na izvanškolskim aktivnostima ne svira tradicijski instrument, dok ostatak odabire sviranje tradicijskih instrumenata ili druge aktivnosti. Zbog slabog interesa učenika, glazbene škole u Istri nemaju programe učenja tradicijskih instrumenata, stoga su jedina mogućnost za učenje takvih instrumenata kulturno-umjetnička društva. U Slavoniji, mladi imaju više mogućnosti za učenje tradicijskih instrumenata, prvenstveno tamburaške instrumente koje pohađaju u glazbenim, ali i osnovnim školama, te kulturno-umjetničkim društvima.

Prema mišljenjima nastavnika Glazbene kulture iz obje regije možemo zaključiti da njegovanje tradicijske glazbe kroz aktivnost sviranja pridonosi očuvanju tradicije i stvaranju individualnog i društvenog aspekta s ostalim učenicima i samim nastavnikom. Sviranjem će kreirati pozitivniji stav pri očuvanju svoje i drugih kultura i stvoriti potpuniju sliku vlastitog identiteta.

Pored osnovnih škola, u istraživanje sam uključio i anketirao voditelje kulturno-umjetničkih društava na području Istre i Slavonije. Valja napomenuti kako se iz Istarske županije odazvao manji broj ispitanika te se na temelju njihovih odgovora ne mogu donijeti pravovaljani zaključci. Istraživanje koje je provedeno na području Istre u kulturnim-umjetničkim društvima pokazalo je da postoji veći broj voditelja folklorno-plesnih skupina, a manji broj voditelja individualnog sviranja. Na području Slavonije, gdje se odazvao veći broj ispitanika, ima puno više voditelja sviranja (individualno i grupno), zbora i folklorno-plesnih skupina, a mnogi od njih vode sve glazbene aktivnosti.

U istarskim kulturno-umjetničkim društvima zastupljene su aktivnosti individualnog sviranja i folklorno-plesne skupine. Voditelji koji su se odazvali dali su odgovor da je do dvadesetak djece uključeno u glazbene aktivnosti u njihovom društvu. Manji je broj polaznika zainteresiran za individualno sviranje, a mogu izabrati sviranje tradicijskih instrumenata: roženice, mijeh, svirale, šurle, harmoniku trieštinu, klarinet i bajs. U Slavoniji su zastupljene aktivnosti folklorno-plesne skupine, sviranje u ansamblu, individualno sviranje i zbor. Ove aktivnosti pohađa između dvadeset i četrdeset polaznika. Veliki je broj polaznika zainteresirano za individualno sviranje i to za instrumente: gajde, samica, bisernica, brač, bugarija, čelo i bas.

Prema dobivenim podacima iz anketa, u obje regije manji je broj učenika mlađe dobi (od 10.-15. godine) koji pohađa individualno sviranje tradicijskih instrumenata. Mogući razlozi su da neki odabiru aktivnost sviranja upravo u ansamblu jer svoje slobodno vrijeme žele provoditi u grupnim aktivnostima te suradnji u timu.

Osim polaznika mlađe dobi, u Istarskoj županiji postoje grupe starijih polaznika, a rezultati pokazuju da su stariji polaznici zainteresiraniji za glazbene aktivnosti individualnog sviranja instrumenata (roženica i mijeha) i folklorno-plesne skupine. U glazbene aktivnosti uključeno je do četrdeset starijih polaznika. U Slavoniji su stariji polaznici u uglavnom uključeni u sviranje u ansamblu i folklorno-plesne skupine dok manji broj pohađa individualno sviranje. Mogli bismo zaključiti da je više polaznike starije dobi, nego mlađe, jer stariji imaju više slobodnog vremena za takve aktivnosti.

Mlađi polaznici u Istri, koji sviraju tradicijske instrumente u osnovnim školama/učilištima uglavnom se za iste instrumente opredjeljuju i u društvima kako bi dodatno usavršili sviranje instrumenta, nastupali na smotrama i dr. U Slavoniji, manji broj učenika odabire istu aktivnost (individualno sviranje) i u školi i u društvu jer se većinom opredjeljuju za aktivnost sviranja u ansamblu. Mogući su razlozi tomu što tamburaški ansambli surađuju s drugim glazbenim aktivnostima iz društva (zborom, folklorno-plesnim skupinama), nastupaju na smotrama, često odlaze na putovanja (u Hrvatskoj i izvan nje) te se tako kroz grupne izvedbe upoznaju s tradicijskom glazbom svoje regije, a isto tako i drugih regija Hrvatske pa i šire. Manji broj mladih odabire drugu aktivnost - folklorno-plesne skupine, najvjerojatnije iz razloga što se još od ranije dobi bave folklorom te žele naučiti plesove svih regija i biti uključeni u timske aktivnosti.

21. ZAKLJUČAK

Za potrebe rada proveo sam istraživanje u osnovnim školama kako bih dobio objektivnu sliku u kojoj su mjeri učenici zainteresirani za tradicijsku glazbu i koje instrumente mogu odabrati na izvannastavnim aktivnostima. S druge strane ispitao sam i voditelje kulturno-umjetničkih društava s ciljem saznavanja u kojoj mjeri su mladi, a u kojoj stariji polaznici zainteresirani za sviranje tradicijskih instrumenata, za koje se glazbene grupe najčešće opredjeljuju (individualno i grupno) mladi, a za koje stariji polaznici, te koliko je učenje tradicijskih instrumenata zastupljeno u osnovnim i glazbenim školama.

Na području Istre učenici se u osnovnim školama većih gradova priključuju individualnom pjevanju i zboru, dok u manjim mjestima individualnom i grupnom

sviranju tradicijskih instrumenata. U usporedbi sa Slavonijom, učenici u većim mjestima na prvom mjestu odabiru zbor i sviranje u ansamblu, dok u manjoj mjeri individualno pjevanje i sviranje. Istraživanjem se pokazalo da manji broj nastavnika na području Istre svira tradicijski instrument roženice, dok u Slavoniji veliki broj svira bisernicu, brač ili sve vrste tambura.

Kod obje regije možemo zaključiti da je srednji broj učenika zainteresiran za izvannastavne glazbene aktivnosti. Naime, u Istri veći je broj učenika zainteresiran za sviranje instrumenta roženice, violinu i harmoniku trieštinu. U Slavoniji su učenici zainteresirani za instrument bisernicu, brač, dok neki imaju želju naučiti svirati sve vrste tambura.

U istarskom se području u osnovnim školama provodi individualna nastava za instrument roženice, dok u Slavoniji uče bisernicu, brač i sve vrste tambura. Pored individualne nastave, u obje regije srednji broj učenika pohađa grupno muziciranje.

Učenici u obje regije pohađaju izvanškolske aktivnosti od kojih na području Istre veći broj pohađa glazbenu školu, manji broj učenika svira tradicijski instrument u društvima ili odabiru druge glazbene aktivnosti, poput folklorno-plesnih skupina. U slavonskoj regiji veći broj učenika pohađa glazbenu školu i kulturno-umjetnička društva gdje sviraju tradicijske instrumente, dok je manji broj učenika uključen u folklorno-plesne skupine.

U istraživanje sam uključio i anketirao voditelje kulturno-umjetničkih društava na području Istre i Slavonije. Iz Istarske županije odazvao se manji broj ispitanika te smatram da se na temelju njihovih odgovora ne mogu dobiti realna slika i zaključci. Na području Istre postoji veći broj voditelja folklorno-plesnih skupina, a manji broj voditelja individualnog sviranja. U Slavoniji se odazvao veći broj ispitanika, ima više voditelja individualnog i grupnog sviranja, zbora, folklorno-plesnih skupina, a mnogi vode sve glazbene aktivnosti.

U istarskim kulturno-umjetničkim društvima zastupljene su aktivnosti individualnog sviranja i folklorno-plesne skupine u kojemu je uključeno do dvadesetak djece. U Slavoniji su zastupljene aktivnosti individualno sviranje, sviranje u ansamblu, zbor i folklorno-plesna skupina koje pohađa između dvadeset i četrdeset

polaznika. Veći je broj polaznika zainteresirano za individualno sviranje gajdi, samice, bisernice, brača, bugarije, čela i basa.

U obje regije manji je broj učenika mlađe dobi (od 10.-15. godine) koji pohađa individualno sviranje tradicijskih instrumenata. U istarskom području postoje grupe starijih polaznika koji su zainteresiraniji za glazbene aktivnosti individualnog sviranja instrumenata (roženica i mijeha) i folklorno-plesne skupine koje pohađa do četrdeset polaznika. U Slavoniji su stariji polaznici uključeni u sviranje u ansamblu, folklorno-plesne skupine i individualno sviranje koje polazi do četrdeset polaznika.

U Istri, polaznici koji sviraju tradicijske instrumente u osnovnim školama/učilištima opredijele se za iste instrumente i u društvima, dok u Slavoniji većinom odabiru aktivnost sviranja u ansamblu, individualno sviranje ili drugu aktivnost (folklorno-plesnu skupinu).

Smatram da nastavnici i voditelji svojom kreativnošću trebaju zainteresirati učenike kako bi na taj način potakli što veći broj učenika da se upišu na izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti. Nastavnicima i voditeljima je potrebno pružiti dodatnu edukaciju iz sviranja tradicijskih instrumenata kako bi učenicima mogli prenijeti znanje. Uključivanjem u izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, mladi kontinuirano njeguju glazbeno nasljeđe svoga kraja te tako osiguravaju kontinuitet u prenošenju znanja i umijeća drugim generacijama.

22. LITERATURA

Istarsko etnomuzikološki susreti, KUD Istarski željezničar, Roč, uredile Naila Ceribašić, Ines Greblo, 2002.

Barić Mirko, Tambura, Kako sam gradio bisernicu, Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“, Karlovac, 2014.

Bezić Jerko, Milovan Gavazzi, Mirjana Jakelić, Petar Mihanović, Tradicijska narodna glazbala Jugoslavije, Školska knjiga, Zagreb, 1975.

Buletić Mario, Marušić Dario, Istarski tradicijski instrumenti iz fundusa Etnografskog muzeja Istre (katalog), Pazin, 2014.

Dvořak Vlasta, Jeličić Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić Eva, Allegro 5 u glazbenom svijetu, Školska knjiga, Zagreb, 2014.

Dvořak Vlasta, Jeličić Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić Eva, Allegro 6 u glazbenom svijetu, Školska knjiga, Zagreb, 2014.

Dvořak Vlasta, Jeličić Špoljar Margita, Kirchmayer Bilić Eva, Allegro 7 u glazbenom svijetu, Školska knjiga, Zagreb, 2014.

Zaštita tradicijskog glazbovanja, KUD Istarski željezničar Roč, 2004, uredile Naila Ceribašić, Zaštita tradicijskog glazbovanja: Uvod

Istarska enciklopedija , Leksikografski zavod Miroslav Krleža Zagreb, 2005.

Ćaleta Joško, Tradicijska glazbala u Hrvatskoj, Izdanja Etnografskog muzeja Split, Urednici: Sanja Ivančić, Branislava Vojnović-Traživuk, Ida Vranić, Maja Alujević, Silvio Braica, Knjigo tisa- Split, Autori teksta: Branka Vojnović-Traživuk, Ćaleta Joško (Institut za etnologiju i folkloristiku-Zagreb), 2000.

Ćaleta Joško, Kontinuitet i razvoj tradicijskog glazbovanja na primjeru tradicijskih glazbala dalmatinskog zaleđa, Zaštita tradicijskog glazbovanja, Kud Istarski željezničar, Roč, 2004.

Gortan-Carlin Ivana Paula, Olga Denac, Alessandro Pace, Glazba i Tradicija, Izabrani izričaji u regiji Alpe- Adria, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2014.

Mr. Hadžihusejnović-Valašek Miroslava, Povijest tambure. Novi/stari podaci o tamburaškoj glazbi u Hrvatskoj, Tambura, Časopis za tamburaše i ljubitelje tamburaške glazbe, Zagreb, broj 1/96 Multi Music Media, Hrvatska glazbenija unija p.p. 560, 10001 Zagreb, 1996. str. 5-9.

Marušić Dario, Piskaj sona sopi, Castropola d.o.o., Pula 1995.

Miholić Irena, Istarska tradicijska glazba u arhivu Institua za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, Zaštita tradicijskog glazbovanja, Istarski entomuzikološki susreti 2003., uredila: Naila Ceribašić, Kud „Istarski željezničar“ Roč, 2004.

Leopold Siniša, Tambura u Hrvata, Golden Marketing, Šenoina 28, Hrvatska, Zagreb, 1995.

Miholić Irena, Vještina izrade tradicijskih glazbala danas, Muzej „ Staro selo“ Kumrovec, 15. travanj- 10. svibanj, 2011.

Njikoš Julije, Povijest Tambure i tamburaške glazbe, „Šokačka grana“ Osijek, STD „Pajo Kolarić“, Osijek, Hrvatski tamburaški savez u Osijeku, 2011.

Ostojić Branislav, Peroj- rajska baština, Inart, Poreč, 2007.

Ferić Mihael, Hrvatski tamburaški brevijar, Zagreb: Udruga za promicanje hrvatske kulture i baštine Šokadija, 2011.

Pernić Renato, Meštri svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala Buzet, Reprezent, 1997.

Vladimir Pernić, Zasopimo na organi u Gračišću, Račice, 2007. str. 8-35.

Pernić, Renato, Jurina i Franina, časopis za istarsko domaćinstvo, Uženila me triština, 1992., str. 62-65

Pernić, Vlado Istarski gunjci, Reprezent, Grafomark, Zagreb, 2004.

Vidulin-Orbanić Sabina, Izvannastavne (glazbene) aktivnosti, Mjesto suživota, kreativnosti i stvaralaštva, OŠ Vladimira Nazora, Rovinj, 2007.

Vidulin-Orbanić, Sabina, Glazbeno stvaralaštvo, teorijski i praktični prinos izvannastavnim glazbenim aktivnostima, Pula, Udruga za promicanje kvalitete i poticanje izvrsnosti u odgoju i obrazovanju SEM, Pula, 2013.

23. INTERNETSKI IZVORI

URL=

http://www.slavonijapapir.hr/Glazbena_oprema/Glazbena_oprema.php?podgrupa=Trz_tam

URL= <http://www.svita.net/instrumenti.htm>

URL= <http://www.tamburasizadusu.com/index.php/o-nama/tambura>

URL= <http://www.katulic.com/sadrzaj/brac-basprim-a-96>

URL= <http://www.arhivx.net/htgm/?virtual=show&id=1>

URL= <http://www.100tamburasa.svita.net/orkestar.html>

URL= <http://www.katulic.com/sadrzaj/brac-basprim-a-96>

URL=https://www.google.hr/search?q=SLIKE+TAMBURE&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwia4dqXkcvNAhXEsxQKHUscD9sQ_AUICCGb&biw=1366&bih=667#imgrc=rc6_lq9kQSP9qM%3A (28. LIPNJA 2016.)

URL=https://www.google.hr/search?q=bisernica&tbm=isch&imgil=iV46_aQ9YuZ0eM%253A%253BTK_qSkE_VfGzKM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.yotke.hr%25252Fhr%25252Fcremona_3.php&source=iu&pf=m&fir=iV46_aQ9YuZ0eM%253A%252CTK_qSkE_VfGzKM%252C_&usg=__gM9hO0TSNMh0oXvCQ-LraE0Rvio%3D&biw=1366&bih=667&ved=0ahUKEwil0arDlcvNAhXMNxQKHae0DHcQyjclPA&ei=VqlyV6XOOMzvUKHpsLgH#imgrc=iV46_aQ9YuZ0eM%3A (28. LIPNJA, 2016.)

URL=

https://www.google.hr/search?q=bra%C4%8D+e&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjMhL_vmcvNAhXKuhQKHdTEDy4Q_AUICCGb&biw=1366&bih=667#imgrc=0UH-s9B2G2DI5M%3A (28. LIPNJA, 2016.)

URL=https://www.google.hr/search?q=bra%C4%8D+e&espv=2&biw=1366&bih=667&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi2-OmYmsvNAhVLuhQKHepVCb0Q_AUIBigB&dpr=1#imgrc=Eed5gtG3Xyjn-M%3A (28. LIPNJA 2016.)

URL=https://www.google.hr/search?q=%C4%8Delo+bas&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj6p6jqm8vNAhXBWRQKHRFIB9kQ_AUICCGb&biw=1366&bih=623#imgrc=huu8JIWEvEECCM%3A (28. LIPNJA, 2016.)

URL=

https://www.google.hr/search?q=bugarija&tbm=isch&imgil=9148xvt9bXtcnM%253A%253BRSxdK4tvtUMnKM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.yotke.hr%25252Fhr%25252Finstrumenti%25252Ft-cetveroglasne.php&source=iu&pf=m&fir=9148xvt9bXtcnM%253A%252CRSxdK4tvtUMnKM%252C_&usg=__wSeY8kvL3aT4fBcJfllhc6f5VXSE%3D&biw=1366&bih=667&

ved=0ahUKEwi1zdqMn8vNAhVBsRQKHfVA74QyjclMg&ei=YLNyV7WdLMHiUoGrj
fAL#tbn=isch&q=bugarija&imgrc=Zo7M0ILQ7tcXWM%3A (30. LIPNJA, 2016.)

URL=https://www.google.hr/search?q=BAS+TAMBURA&source=Inms&tbn=isch&sa
=X&ved=0ahUKEwilv6vwo8vNAhUEOhQKHeN-
D6IQ_AUICcgB&biw=1366&bih=667#imgrc=UGN2xfKKHPzJ0M%3A (28. LIPNJA,
2016.)

URL= <http://glazba.hrt.hr/tamburaski-orkestar/> (7. SRPNJA, 2016.)

URL= <http://varazdin.hr/varazdinski-tamburaski-orkestar/> (7. SRPNJA, 2016.)

URL= <http://www.ss-glazbena-pozega.skole.hr/skola/povijest>

URL=<http://www.hdtp.hr/index.php/seminari> (8. SRPNJA, 2016.)

URL= <http://www.lisinski.hr/hr/dogadanja/sokacka-rapsodija/> (10. SRPNJA, 2016.)

URL=<http://www.hdtp.hr/index.php/seminari/38-3-medunarodni-seminar-za-nastavnike-tambura-i-voditelje-tamburaskih-orkestara> (6. SRPNJA, 2016.)

URL= <http://www.bistricki-zvukolik.com.hr/> (6. SRPNJA, 2016.)

URL=<http://ss-glazbena-pozega.skole.hr/mnt> (6. SRPNJA, 2016.)

URL=http://lions.hr/lionizam_u_hrvatskoj (4. SRPNJA, 2016.)

URL=http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=5453:rezultati-52-natjecanja-uenika-i-studenata-glazbe-komorni-sastavi-&catid=477:hrvatsko-natjecanje-uenika-i-studenata-glazbe-i-plesa&Itemid=437 (4. SRPNJA, 2016.)

URL=<http://zajednica-hkuumz.hr/smotre/> (4. SRPNJA, 2016.)

URL= <http://htso.hr/> (4. SRPNJA, 2016.)

URL=https://www.google.hr/search?q=slika+tambure+i+trzalica&espv=2&biw=1366&
bih=667&source=Inms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwib-
5azxPvNAhXFvRoKHfgTAqUQ_AUIBigB#imgrc=DvRm56-ewTcHuM%3A (18.
SRPNJA, 2016.)

URL=https://www.google.hr/search?q=SAMICA&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj_upWYx_vNAhVCbhQKHU-KB-YQ_AUICCgB&biw=1366&bih=667#tbm=isch&q=instrument+samica&imgrc=qG7Y-q6rtZlqpM%3A (18. SRPNJA, 2016.)

URL=https://www.google.hr/search?q=%C5%A1argija&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwikps7-x_vNAhVB1hQKHUIB1IQ_AUICCgB&biw=1366&bih=623#imgrc=WYQIN3Mk2Zv6DM%3A (18. SRPNJA, 2016.)

URL= <http://www.hrvatskifolklor.net/php/instrumenti.php> (18. SRPNJA, 2016.)

URL=http://www.znanje.org/i/i25/05iv06/05iv0620/skola_basprima.htm#DRŽANJE_INSTRUMENTA (18. SRPNJA, 2016.)

URL=https://www.google.hr/search?q=%C4%8Delo+tambura&tbm=isch&imgil=rtZp3-F-aMBPtM%253A%253BQic0sjiNEzhclM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.tambura.com.hr%25252FStara%25252Finstrumenti.html&source=iu&pf=m&fir=rtZp3-F-aMBPtM%253A%252CQic0sjiNEzhclM%252C_&usg=__3eEk2sjsQmNHpbmcSfczfOBg-J4%3D&biw=1366&bih=667&ved=0ahUKEwiQuNio4_zNAhXFShQKHcNaC1wQyjclLg&ei=IKuMV5CeDMWVUcO1reAF#imgrc=rtZp3-F-aMBPtM%3A (18. SRPNJA, 2016.)

URL= <http://www.gpou-otocac.hr/> (16. RUJNA, 2016.)

URL= <http://projekti.unipu.hr/taarlog/video.html> (17. RUJNA, 2016.)

URL=http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/studenti-3-sveucilista-proucavaju-istarsku-tradiciju-361940 (17. RUJNA, 2016.)

URL= <http://www.uaos.unios.hr/> (10. RUJNA, 2016.)

URL=<http://www.muza.unizg.hr/> (10. RUJNA, 2016.)

24. ANKETA ZA ISTRU

Poštovani kolegice i kolege! Ova se anketa provodi u svrhu istraživanja koje će biti polazište prilikom izrade diplomskog rada na temu Tradicijski instrumenti u glazbenoj naobrazbi mladih na području Istre i Slavonije. Istraživanje je dio diplomskog rada na odsjeku za Glazbenu pedagogiju Muzičke akademije u Puli Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli pod mentorstvom doc. art. Laure Čuperjani. Anketa je anonimna i namijenjena je glazbenim pedagogima koji djeluju unutar osnovnih škola na području Istre.

Zahvaljujem Vam na suradnji,

Josip Saveski

1. Spol

- M
- Ž

2. Mjesto

3. Koji se vid izvannastavnih glazbenih aktivnosti vezano uz tradicijsku glazbu izvodi u vašoj školi?

- pjevanje (individualno)
- zbor
- individualno sviranje
- sviranje u ansamblu

4. Svirate li Vi neki od tradicijskih instrumenata Istre?

- da
- ne

5. Ukoliko svirate, zaokružite ili navedite odgovor.

- roženice
- diple
- diple s mijehom
- šurle
- sopelica
- trieština
- ostalo: _____

6. Koliki je broj zainteresiranih učenika koji pohađa izvannastavne glazbene aktivnosti?

- veliki broj
- srednji broj
- manji broj
- nitko nije zainteresiran

7. Zaokružite ili navedite (pod rubriku ostalo) tradicijski instrument Istre za koji su učenici zainteresirani?

- roženice
- diple
- diple s mijehom
- šurle
- sopelica
- trieština
- ostalo: _____

8. Za koji se instrument učenici mogu opredijeliti ukoliko provodite individualno sviranje?

- roženice
- diple
- diple s mijehom
- šurle
- sopelica
- trieština
- ostalo: _____

9. Ako provodite grupno muziciranje na izvannastavnim aktivnostima, koliki je broj zainteresiranih učenika?

- veliki broj
- srednji broj
- manji broj

10. Pohađaju li Vaši učenici izvanškolske glazbene aktivnosti?

- glazbena škola
- kulturno-umjetničko društvo
- folklorno-plesne skupine

11. Ako je odgovor na predhodno pitanje potvrđan, sviraju li neki učenici tradicijski instrument Istre?

- da
- ne

12. Koji je po vašem mišljenju, značaj njegovanja tradicijske glazbe kroz sviranje tradicijskih instrumenata?

25. ANKETA ZA SLAVONIJU

Poštovani kolegice i kolege! Ova se anketa provodi u svrhu istraživanja koje će biti polazište prilikom izrade diplomskog rada na temu Tradicijski instrumenti u glazbenoj naobrazbi mladih na području Istre i Slavonije. Istraživanje je dio diplomskog rada na odsjeku za Glazbenu pedagogiju Muzičke akademije u Puli Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli pod mentorstvom doc. art. Laure Čuperjani. Anketa je anonimna i namijenjena je glazbenim pedagogima koji djeluju unutar osnovnih škola na području Slavonije.

Zahvaljujem Vam na suradnji,

Josip Saveski

1. Spol

- M
- Ž

2. Mjesto

3. Koji se vid izvannastavnih glazbenih aktivnosti vezano uz tradicijsku glazbu izvodi u vašoj školi?

- pjevanje (individualno)
- zbor
- individualno sviranje
- sviranje u ansamblu

4. Svirate li Vi neki od tradicijskih instrumenata Slavonije?

- da
- ne

5. Ukoliko svirate, zaokružite ponuđeni odgovor

- bisernica

- brač
- čelo
- bugarija
- bas
- ostalo: _____

6. Koliki je broj zainteresiranih učenika koji pohađa izvannastavne glazbene aktivnosti?

- veliki broj
- srednji broj
- manji broj
- nitko nije zainteresiran

7. Zaokružite ili navedite (pod rubriku ostalo) tradicijski instrument Slavonije za koji su učenici zainteresirani?

- bisernica
- brač
- bugarija
- čelo
- bas
- ostalo: _____

8. Za koji se instrument učenici mogu opredijeliti ukoliko provodite individualno sviranje?

- bisernica
- brač

- bugarija
- čelo
- bas
- ostalo: _____

9. Ako provodite grupno muziciranje na izvannastavnim aktivnostima, koliki je broj zainteresiranih učenika?

- veliki broj
- srednji broj
- manji broj

10. Pohađaju li Vaši učenici izvanškolske glazbene aktivnosti?

- glazbena škola
- kulturno-umjetničko društvo
- folklorno-plesne skupine

11. Ako je odgovor na predhodno pitanje potvrđan, sviraju li neki učenici tradicijski instrument Slavonije?

- da
- ne

12. Koji je po vašem mišljenju, značaj njegovanja tradicijske glazbe kroz sviranje tradicijskih instrumenata?

26. ANKETA ZA ISTRU

Poštovani kolegice i kolege! Ova se anketa provodi u svrhu istraživanja koje će biti polazište prilikom izrade diplomskog rada na temu Tradicijski instrumenti u glazbenoj naobrazbi mladih na području Istre i Slavonije. Istraživanje je dio diplomskog rada na odsjeku za Glazbenu pedagogiju Muzičke akademije u Puli Sveučilišta Jurja Dobrile

u Puli pod mentorstvom doc. art. Laure Čuperjani. Anketa je anonimna i namijenjena je voditeljima koji djeluju pri kulturno- umjetničkim društvima.

Zahvaljujem Vam na suradnji,

Josip Saveski

1. SPOL

- M
- Ž

2. Mjesto

3. Koja je vaša uloga u kulturno-umjetničkom društvu? (molim označite jedan ili više odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)

- voditelj instrumentalnog ansambla
- voditelj individualnog sviranja
- voditelj zbora
- voditelj folklorno-plesnih skupina
- ostalo: _____

4. Koje se glazbene aktivnosti izvode u vašem kulturno-umjetničkom društvu? (molim označite jedan ili više odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)

- individualno sviranje
- sviranje u ansamblu
- zbor
- folklorno-plesna skupina
- ostalo: _____

5. Koliki je broj zainteresiranih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti?

- 20-40 polaznika
- 5-20 polaznika
- 1-5 polaznika

6. Ima li li interesa za individualno sviranje tradicijskih instrumenata u vašem kulturnom-umjetničkom društvu?

- da
- ne

7. Ako je odgovor na predhodno pitanje potvrđan, za koje se tradicijske instrumente polaznici mogu opredijeliti?

8. Koliko je polaznika mlađe dobi (od 10.do 15. godine) zainteresirano za grupe individualnog sviranja tradicijskih instrumenata?

- veliki broj
- srednji broj
- manji broj
- nema zainteresiranih

9. Koliki je broj zainteresiranih odraslih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti unutar kulturnog- umjetničkog društva?

- 20-40 polaznika
- 5-20 polaznika
- 1-5 polaznika

10. Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, za koje se glazbene grupe najčešće opredjeljuju? (molim označite jedan ili više navedenih odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)

- individualno sviranje

- sviranje u ansamblu
- zbor
- folklorno-plesna skupina
- ostalo: _____

11. Pohađaju li individualno sviranje tradicijskih instrumenata mlađi polaznici koji već sviraju tradicijske instrumente u glazbenoj školi ili osnovnoj školi?

- da
- ne

12. Ako je odgovor potvrđan, za koju se aktivnost najčešće opredijele?

- individualno sviranje
- sviranje u ansamblu
- zbor
- folklorno-plesna skupina
- ostalo: _____

27. ANKETA ZA SLAVONIJU

Poštovani kolegice i kolege! Ova se anketa provodi u svrhu istraživanja koje će biti polazište prilikom izrade diplomskog rada na temu Tradicijski instrumenti u glazbenoj naobrazbi mladih na području Istre i Slavonije. Istraživanje je dio diplomskog rada na odsjeku za Glazbenu pedagogiju Muzičke akademije u Puli Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli pod mentorstvom doc. art. Laure Čuperjani. Anketa je anonimna i namijenjena je voditeljima koji djeluju pri kulturno- umjetničkim društvima.

Zahvaljujem Vam na suradnji,

Josip Saveski

1. SPOL

- M
- Ž

2. Mjesto

3. Koja je vaša uloga u kulturno-umjetničkom društvu? (molim označite jedan ili više odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)

- voditelj instrumentalnog ansambla
- voditelj individualnog sviranja
- voditelj zbora
- voditelj folklorno-plesnih skupina
- ostalo: _____

4. Koje se glazbene aktivnosti izvode u vašem kulturno-umjetničkom društvu? (molim označite jedan ili više odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)

- individualno sviranje
- sviranje u ansamblu
- zbor
- folklorno-plesna skupina
- ostalo: _____

5. Koliki je broj zainteresiranih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti?

- 20-40 polaznika
- 5-20 polaznika
- 1-5 polaznika

6. Ima li interesa za individualno sviranje tradicijskih instrumenata u vašem kulturnom-umjetničkom društvu?

- da
- ne

7. Ako je odgovor na predhodno pitanje potvrđan, za koje se tradicijske instrumente polaznici mogu opredijeliti?

8. Koliko je polaznika mlađe dobi (od 10.do 15. godine) zainteresirano za grupe individualnog sviranja tradicijskih instrumenata?

- veliki broj
- srednji broj
- manji broj
- nema zainteresiranih

9. Koliki je broj zainteresiranih odraslih polaznika koji pohađaju glazbene aktivnosti unutar kulturnog- umjetničkog društva?

- 20-40 polaznika
- 5-20 polaznika
- 1-5 polaznika

10. Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, za koje se glazbene grupe najčešće opredjeljuju? (molim označite jedan ili više navedenih odgovora ili napišite neke druge pod rubriku ostalo)

- individualno sviranje
- sviranje u ansamblu
- zbor
- folklorno-plesna skupina
- ostalo: _____

11. Pohađaju li individualno sviranje tradicijskih instrumenata mlađi polaznici koji već sviraju tradicijske instrumente u glazbenoj školi ili osnovnoj školi?

da

ne

12. Ako je odgovor potvrđan, za koju se aktivnost najčešće opredijele?

individualno sviranje

sviranje u ansamblu

zbor

folklorno-plesna skupina

ostalo: _____

28. SAŽETAK

U diplomskom radu opisan je povijesni razvoj tradicijskih instrumenata Istre i Slavonije od samih početaka nastajanja pa sve do danas. Opisane su vrste, građa, pravilna uporaba i način dobivanja tona, te ansambli u kojima se instrumenti pojavljuju. Tambura je jedini tradicijski instrument koji se nudi u redovnom programu glazbenih škola. Pored predmetne nastave Glazbene kulture, na izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima mladi se, u istarskoj i slavonskoj regiji, mogu upoznati s tradicijskim instrumentima u osnovnim školama. U radu je prikazano istraživanje koje se odvijalo na području Istre i Slavonije i koje pokazuje koliki broj učenika je uključen u takve izvannastavne aktivnosti. Rezultati su pokazali da u istarskoj regiji manji broj učenika pohađa individualno i grupno sviranje, a oni koji pohađaju imaju mogućnost opredijeljenja za instrument roženice. Veći broj učenika uključen je u izvanškolske glazbene aktivnosti, kroz glazbene škole i folklorno-plesne skupine. U slavonskoj

regiji veći broj učenika u osnovnim školama odabire sviranje u ansamblu, dok manji broj odabire individualno sviranje (bisernica, brač i sve vrste tambura). Mnogi učenici uključeni su u izvanškolske aktivnosti, kroz glazbene škole i kulturno umjetnička društva. Pored osnovnih škola, anketirani su voditelji kulturno-umjetničkih društava u obje regije. U istarskoj regiji veći broj voditelja vodi glazbene aktivnosti poput individualnog sviranja (roženice, mijeh, svirale, šurle, harmoniku trieštinu, klarinet i bajs) i folklorno-plesnih skupina. Mlađi polaznici u manjoj mjeri pohađaju aktivnosti sviranja (individualno), a stariji polaznici većinom odabiru individualno sviranje i folklorno-plesne skupine. Polaznici koji već sviraju tradicijske instrumente u školi/učilištu većinom se opredijele za istu aktivnost. U Slavoniji veći broj voditelja vodi glazbene aktivnosti poput individualno sviranja tambura, sviranja u ansamblu, folklorno-plesnih skupina i zborova. Rezultati također pokazuju da su stariji polaznici većinom uključeni u sviranje u ansamblima.

Ključne riječi: tradicijski instrumenti, istarska regija, slavonska regija, izvannastavne i izvanškolske aktivnost

29. ABSTRACT

This thesis describes the historical development of the traditional instruments of Istria and Slavonia from the very beginning until today. It describes the type, structure, proper usage, a way of getting the right tune and ensembles in which instruments appear. *Tambura* is the only traditional instrument that is offered in a regular program of music schools. In addition to the obligatory subject *Music culture*, the extracurricular activities of young students, in Istria and Slavonia region, provide them with information about traditional instruments. This paper presents a research that was conducted in different schools in Istria and Slavonia and that shows how many students were or are involved in such extracurricular activities. The results showed that in Istria only a smaller number of students was or is attending individual and group plays, and those who attend have the opportunity to choose another instrument: *roženica (sopila)*. A larger number of students was or is involved in extracurricular musical activities, as a part of the music school programs and different folk-dance groups. In Slavonia, there is a growing number of students in primary schools who choose playing in the ensemble, while a smaller number prefers individual playing (*bisernica, brač* and all kinds of *tamburas*). Many students are involved in extracurricular activities, which are a part of music schools and different Cultural and artistic associations. In addition to primary schools, polled were the leaders of cultural societies in both Istria and Slavonia. Istria is characterized by the growing number of heads leading musical activities such as individual playing (*roženice, mijeh, svirale, šurle, accordion, clarinet and bass*) and folk-dance groups. Younger participants attend activities such as playing (individually) to a much lesser extent, while the older participants mostly choose individual playing and different folk-dance groups. Participants who already play traditional instruments in the school or college mostly opt for the same activity. In Slavonia, there is a greater number of heads leading musical activities such as individual playing of different kinds of *tamburas*, ensemble, folk-dance groups and choirs. Results also showed that the majority of older participants is involved in playing in ensembles.

Key words: traditional instruments, Istria, Slavonia, extracurricular activities